

Progresivní strojírenské materiály

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Požadavky na automobil

Uplatnění na trhu

- nízká prodejní cena
- moderní design
- minimální dodatečný servis a údržba
- splnění legislativních požadavků EU

Snižování výrobních nákladů

- zefektivnění předvýrobních etap
- zkracování výrobního procesu
- použití levnějších materiálů
- recyklovatelnost

Snižování hmotnosti

- použití nových materiálů
- použití nových výrobních technologií

Bezpečnost

- maximální požadavky na bezpečnost pasažérů
- zvyšování bezpečnosti chodců

Bezpečnost automobilu

Crash testy

Čelní náraz do deformovatelné překážky (přesazení 40%)

Bezpečnost automobilu

Crash testy

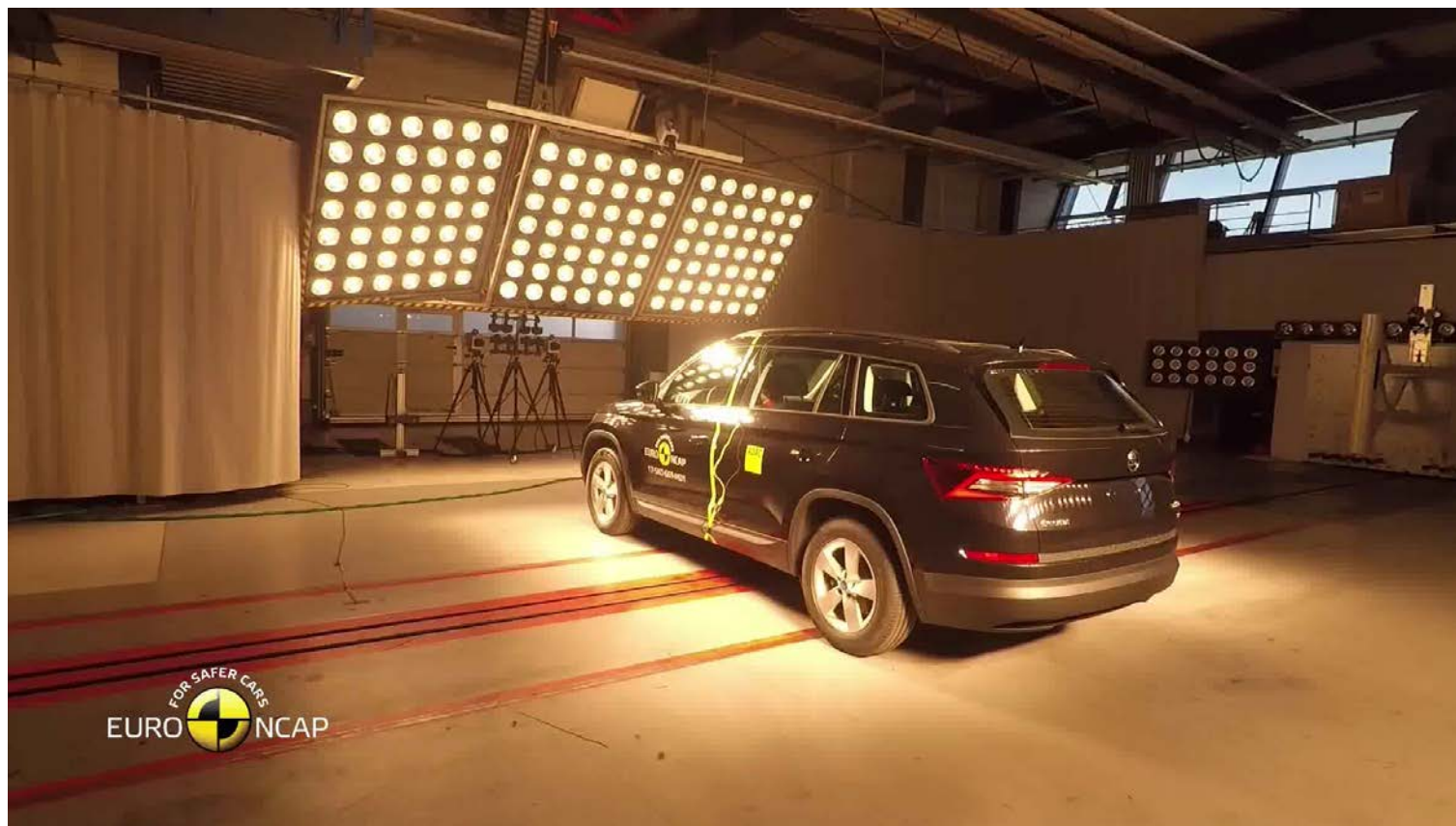

Čelní náraz do pevné překážky

Bezpečnost automobilu

Crash testy

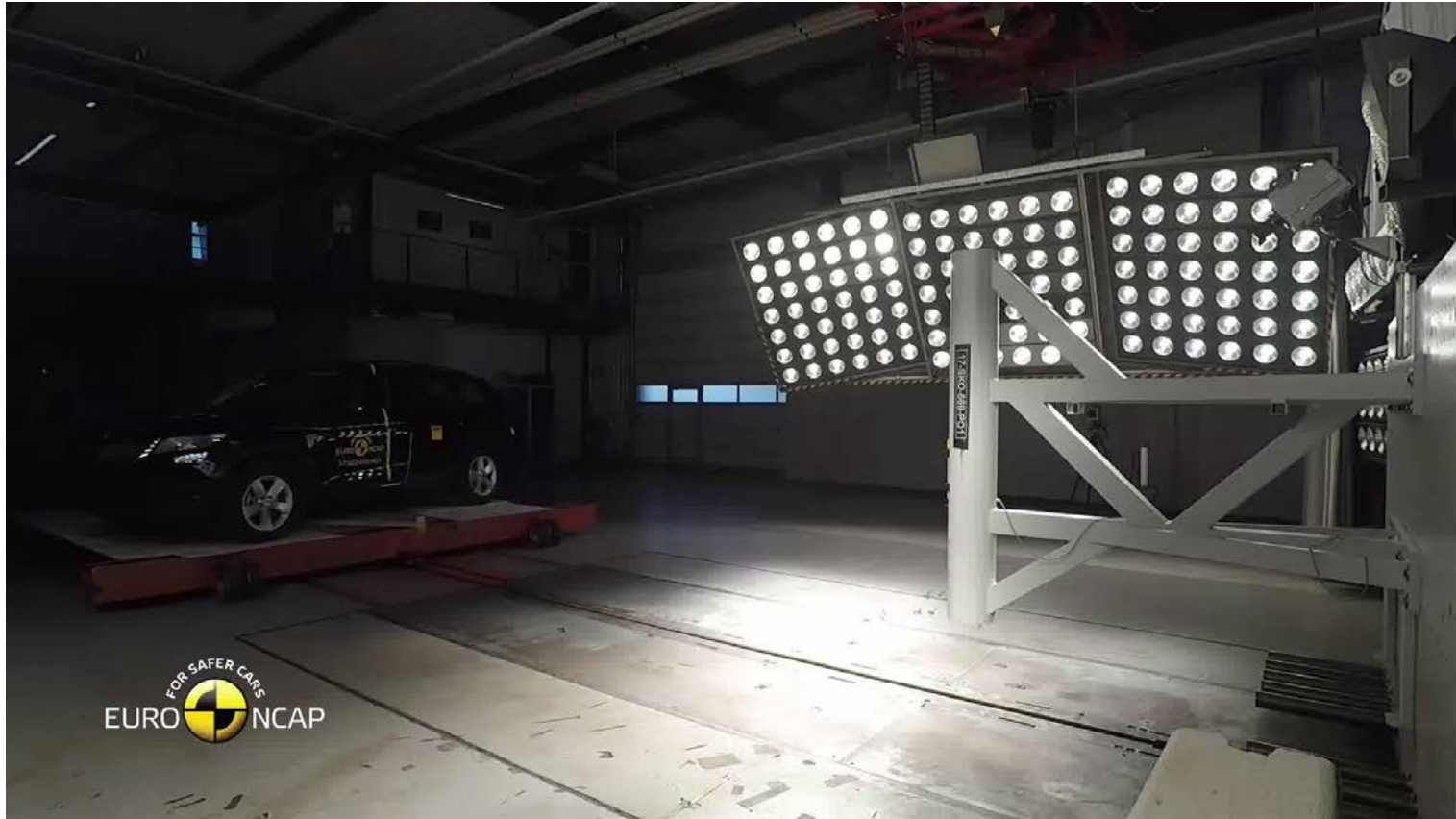
Boční náraz

Bezpečnost automobilu

Crash testy

Boční náraz do sloupu

Bezpečnost automobilu

Crash testy

Bezpečnostní testy pro chodce

Bezpečnost automobilu

Crash testy

Testy bezpečnostních systémů vozidla

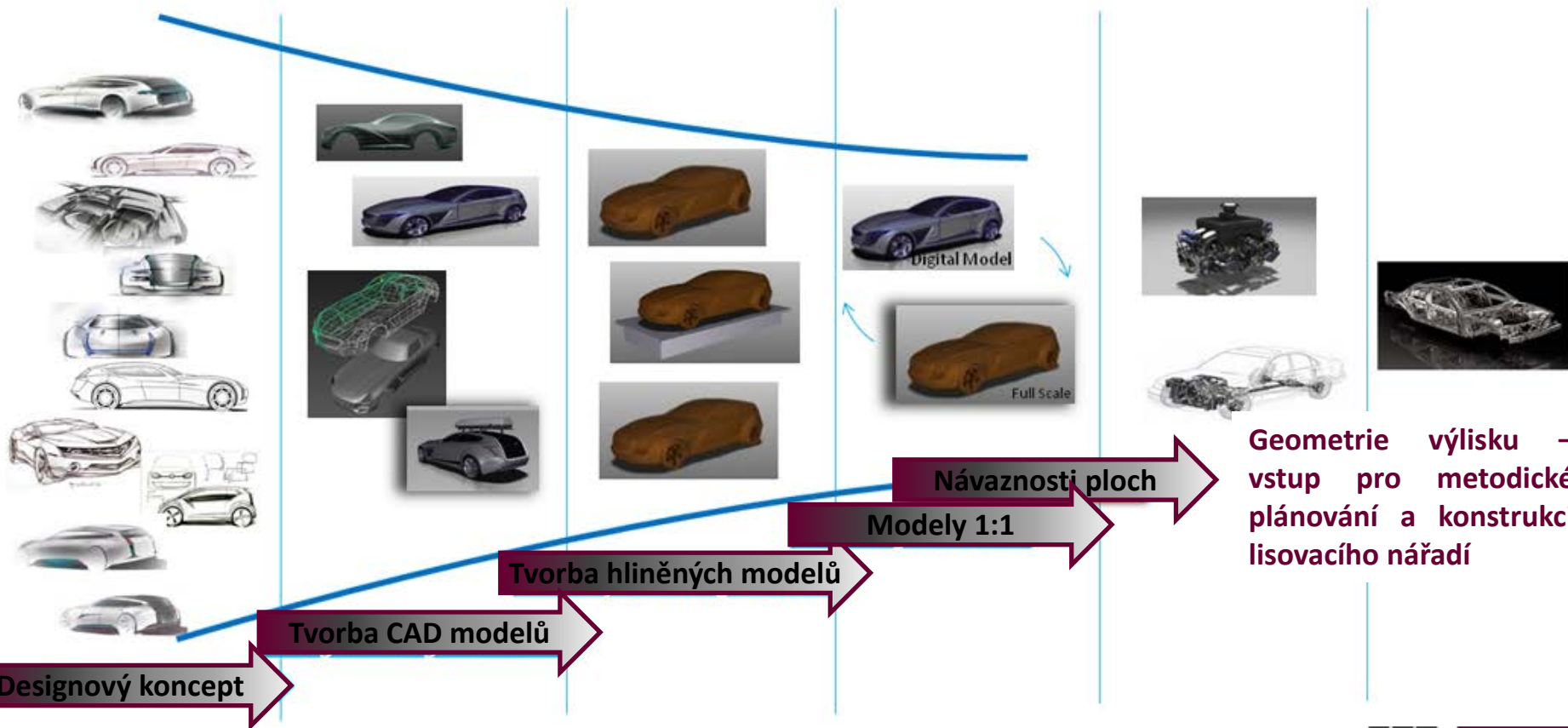

Proces vývoje karoserie

cca 3 roky do SOP
(Start of the Production)

cca 2 roky do SOP
(Start of the Production)

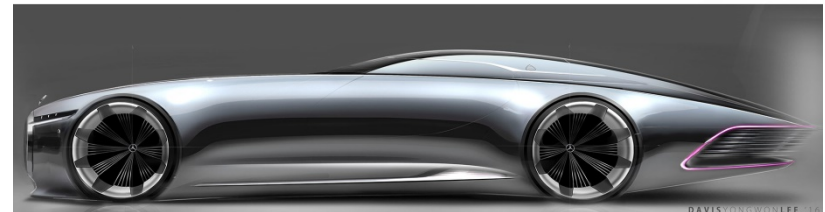
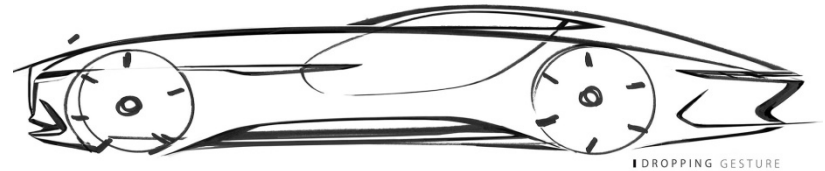

Proces vývoje karoserie

Designový koncept

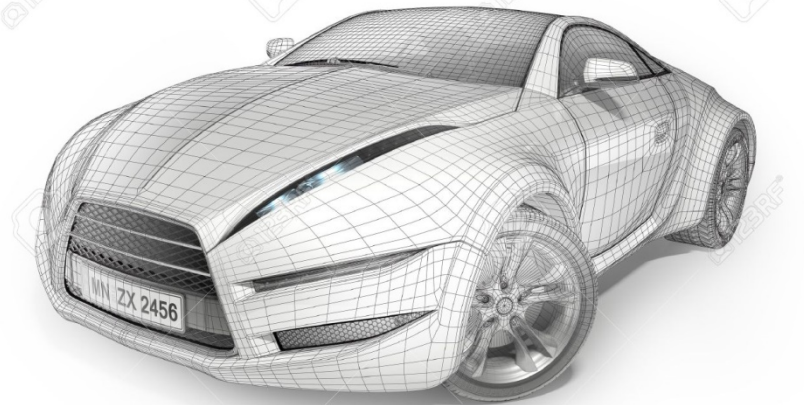
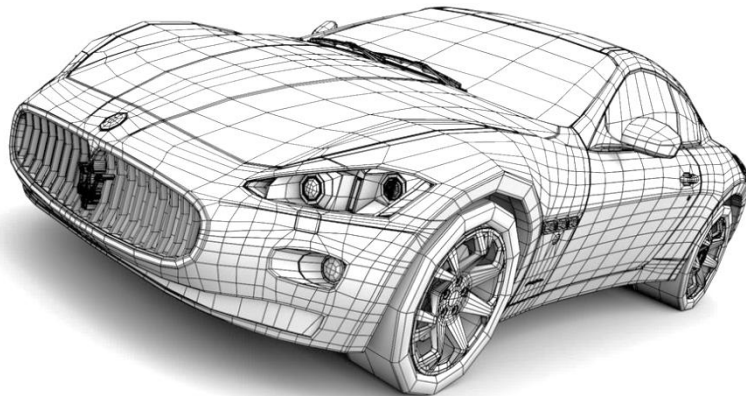
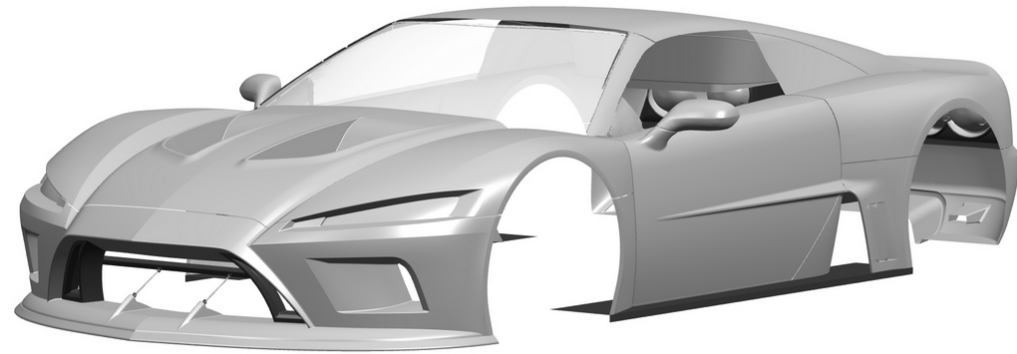
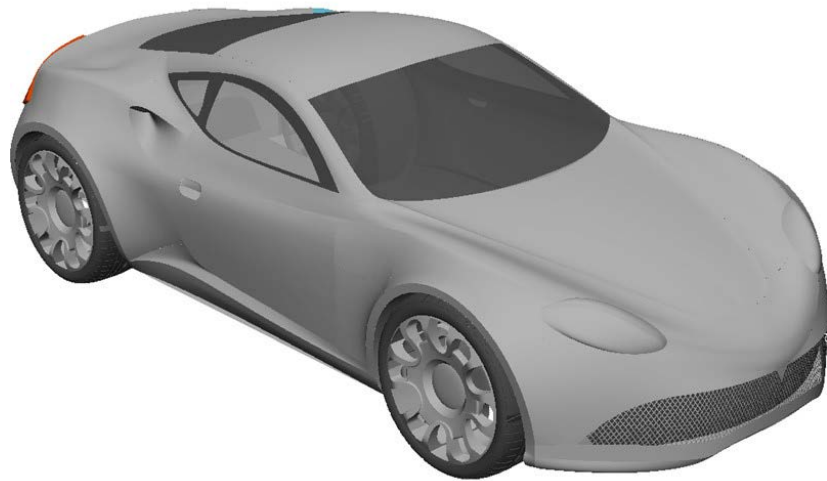
Skica

Proces vývoje karoserie

Tvorba CAD modelů

Proces vývoje karoserie

Tvorba hliněných modelů

Stolní model

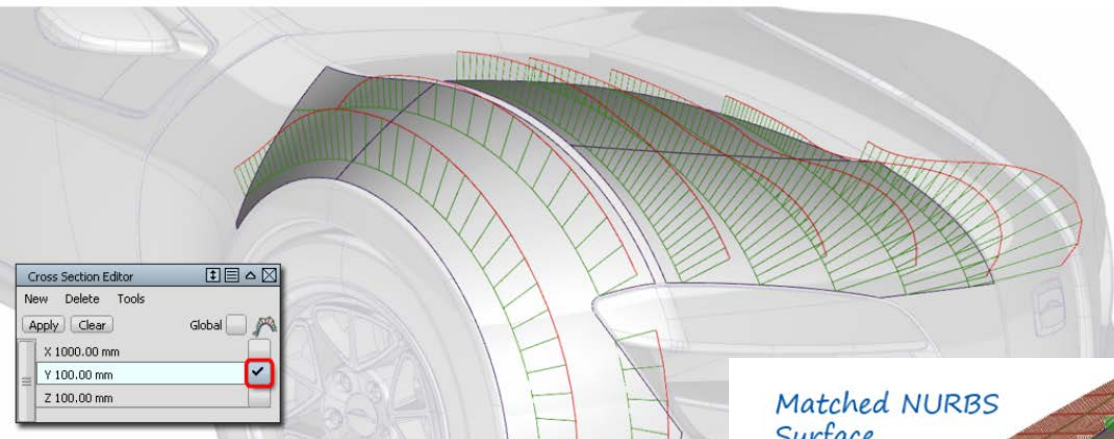

Model 1:1

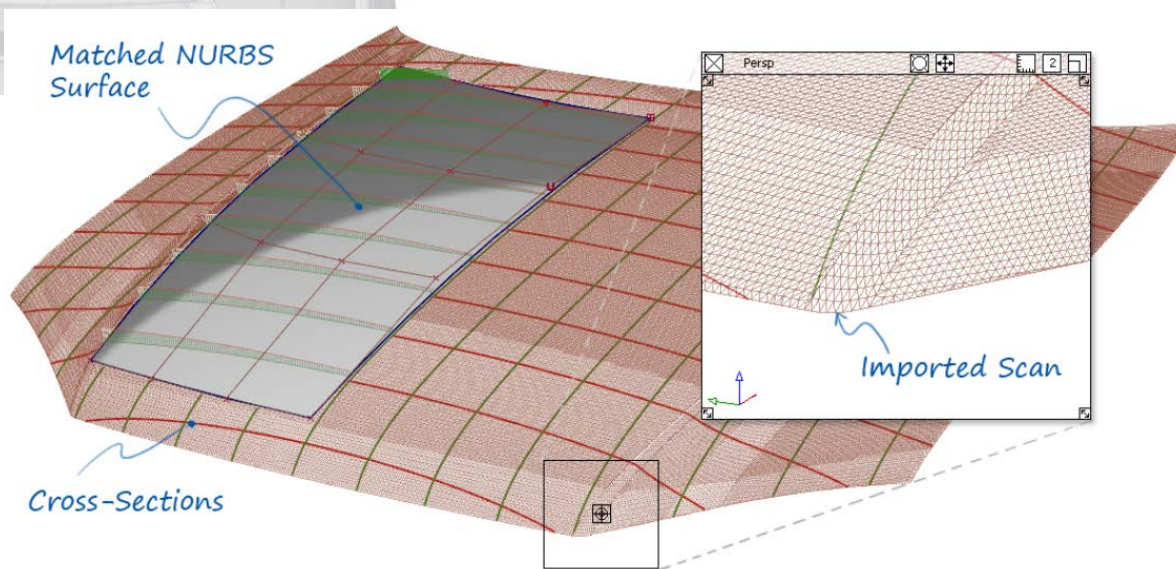
Proces vývoje karoserie

Návaznosti ploch

Reverzní inženýrství – modelování pomocí hliněného modelu a následné naskenování a úprava 3D dat

Analýza křivosti ploch – tzv. Highlightů

Koncepce karoserie

Samonosná konstrukce

- samonosná karoserie plně přejímá funkci nosného rámu
- dostatečně tuhý prostorový celek karoserie je tvořen převážně z plechových výlisků bez nutnosti výroby nosného pomocného rámu
- v místech upevnění náprav, motoru a převodovky je možné konstrukci zpevnit výztuhami
- pro spojování jednotlivých výlisků do sestav jsou dnes používány prakticky všechny technologie rozebíratelného i nerozebíratelného spojování (svařování, pájení, lepení, šroubové spoje, spojování tvářením atd.)

Porsche Panamera

Škoda Superb II

Mazda 6

Koncepce karoserie

Rámová konstrukce

- základem karoserie je prostorový rám složený z profilů, tenkostěnných odlitků a výlisků
- materiálem pro výrobu jsou převážně slitiny hliníku (některé díly mohou být i ze slitin hořčíku)
- pro terénní automobily jsou rámy tvořeny ocelovou konstrukcí
- vysoká tuhost karoserie vozidla
- obtížné spojování jednotlivých prvků karoserie, vyšší cenová náročnost

Der neue Audi A8 L

Audi Space Frame in Multimaterialbauweise
The new Audi A8 L
Multimaterial Audi Space Frame

04/17

Aluminium-Blech Aluminum sheet	Ultrahochfester Stahl (warmumgeformt) Ultra-high strength steel (hot-formed)	Magnesium
Aluminium-Profil Aluminum section	Konventioneller Stahl Conventional steel	
Aluminium-Guss Aluminum castings	Kohlenstofffaserverstärkter Kunststoff (CFK) Carbon fiber-reinforced plastic (CFRP)	

Fisker Karma

Koncepce karoserie

Skořepinová konstrukce - Monocoque

- základem karoserie je kompozitní skořepina z uhlíkových vláken s integrovanými pomocnými rámy z lehkých slitin
- vzhledem k vysoké finanční náročnosti je tento koncept používán převážně u luxusních sportovních automobilů
- pro svoji nízkou hmotnost nachází v současnosti uplatnění i u elektromobilů a vozidel s hybridním pohonem

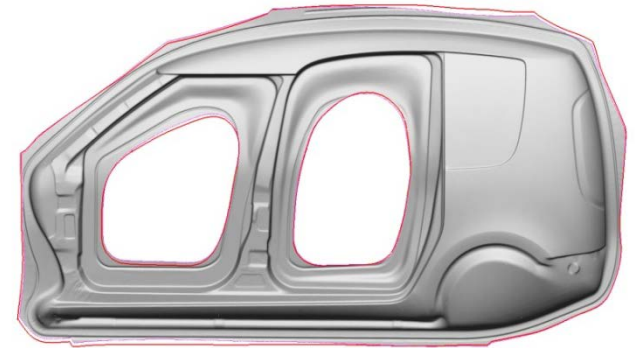

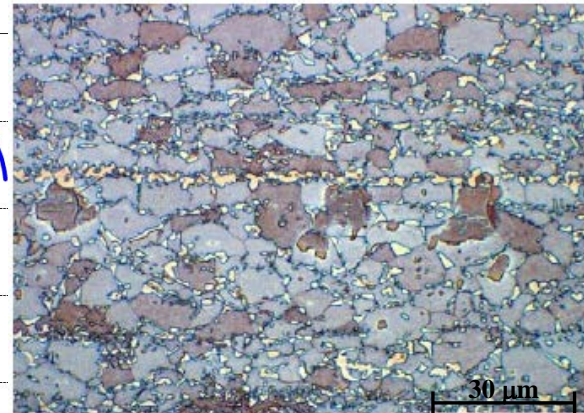
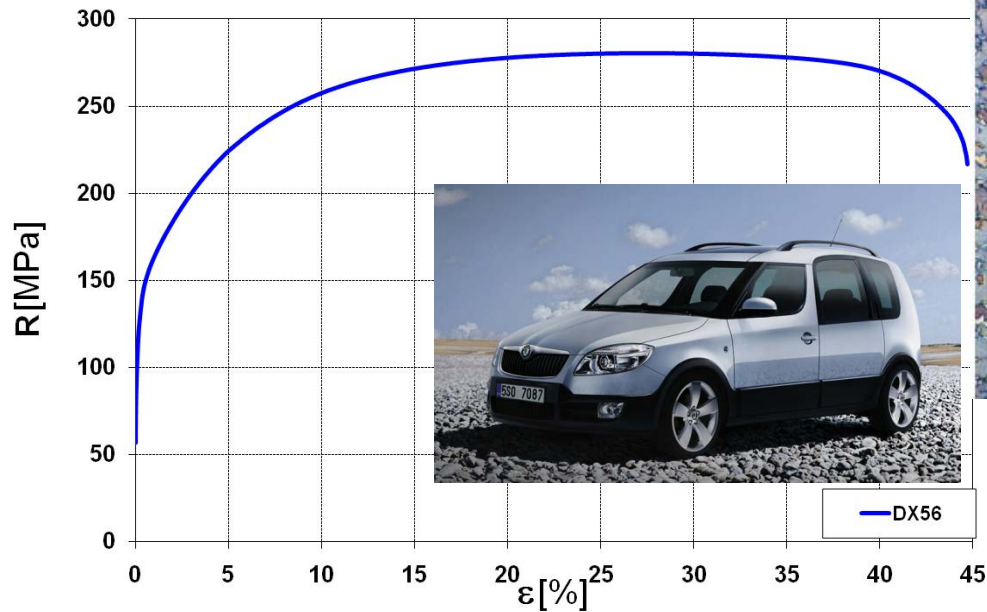
Materiály pro stavbu karoserie automobilu

IF ocele (Interstitial Free Steels)

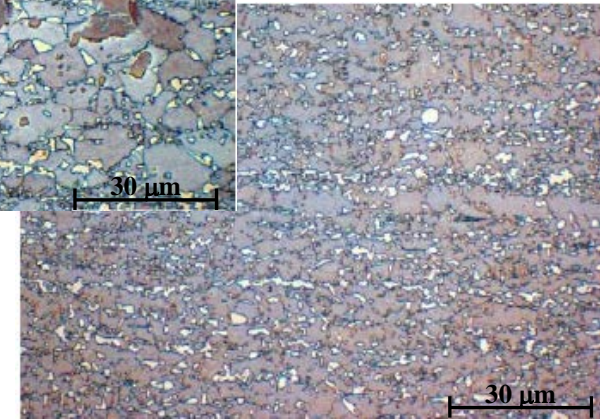
- nízké mechanické hodnoty
- vysoká tažnost
- čistě feritická struktura legovaná Al, Ti, Nb
- použití na tvarově náročné výlisky pohledových dílů karoserie

Výlisek z IF ocele

Nelegováno Nb

Legováno Nb

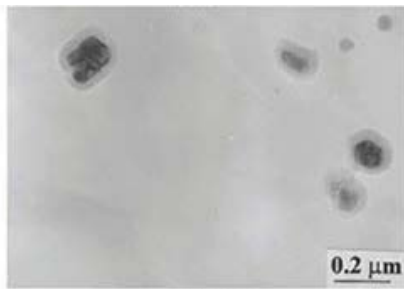
Materiály pro stavbu karoserie automobilu

IF ocele (Interstitial Free Steels)

- součet intersticiálních atomů C a N menší než 40 ppm
- Al, Ti, Nb – tvoří karbidy a nitridy, „čistí“ feritickou strukturu od intersticií C a N
- S – podporuje přednostní vytváření precipitátů TiN a TiC (S:C:N = 1:10:10)
- S – stabilizuje vytváření jemných precipitátů $Ti_4C_2S_2$ (S:C:N = 1:1:1)
- Mn, Si, P – zvyšují pevnost struktury
- vyšší obsah P- segregace na hranicích zrn – tzv. refofosforizované ocele, nutno kombinovat s vyšším obsahem Nb (zjemňuje zrno)

(c) TiN

(d) $Ti_4C_2S_2$

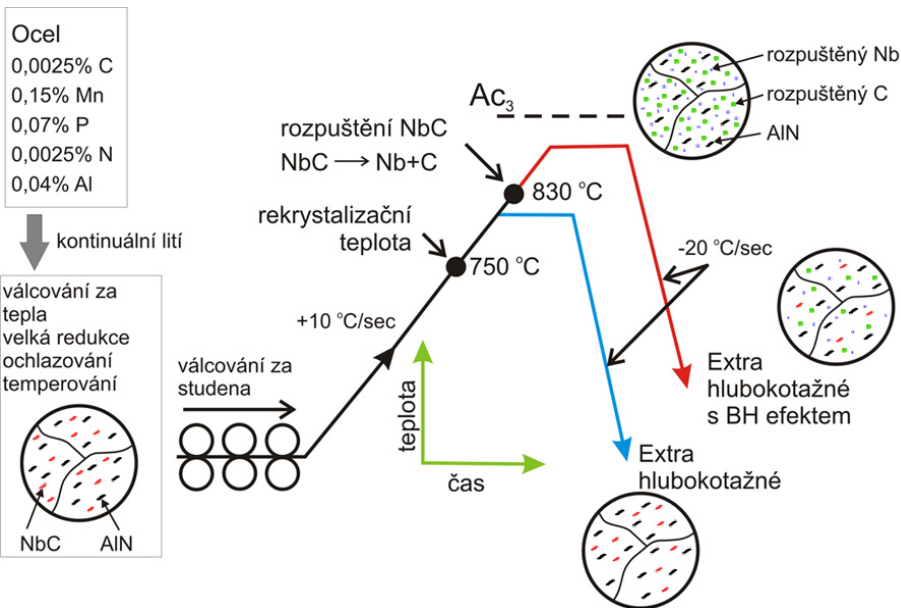
Typické chemické složení IF ocele

ArcelorMittal name	Generic name	Max. C (%)	Max. Si (%)	Max. Mn (%)	Max. P (%)	Max. S (%)	Min. Al (%)	Max. Ti (%)	Max. Nb (%)	Max. Cu (%)
CR180IF	IF180	0.01	0.3	0.7	0.06	0.025	≥ 0.01	0.12	0.09	0.2

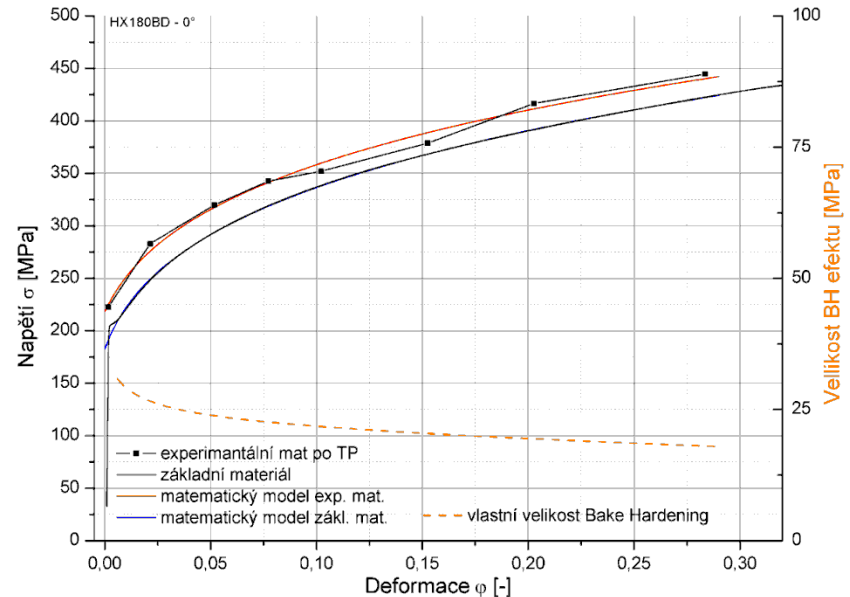
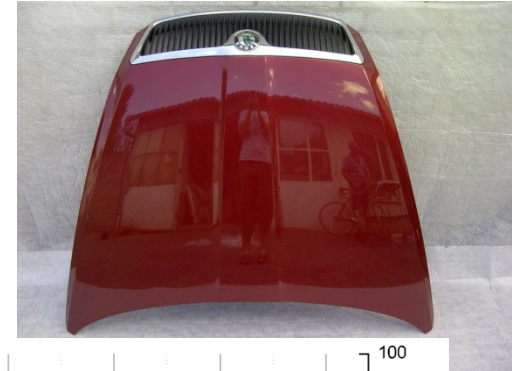
Materiály pro stavbu karoserie automobilu

IF ocele s BH efektem (Bake Hardening)

Tepelné zpracování plechů s BH efektem

Využití plechů s BH efektem

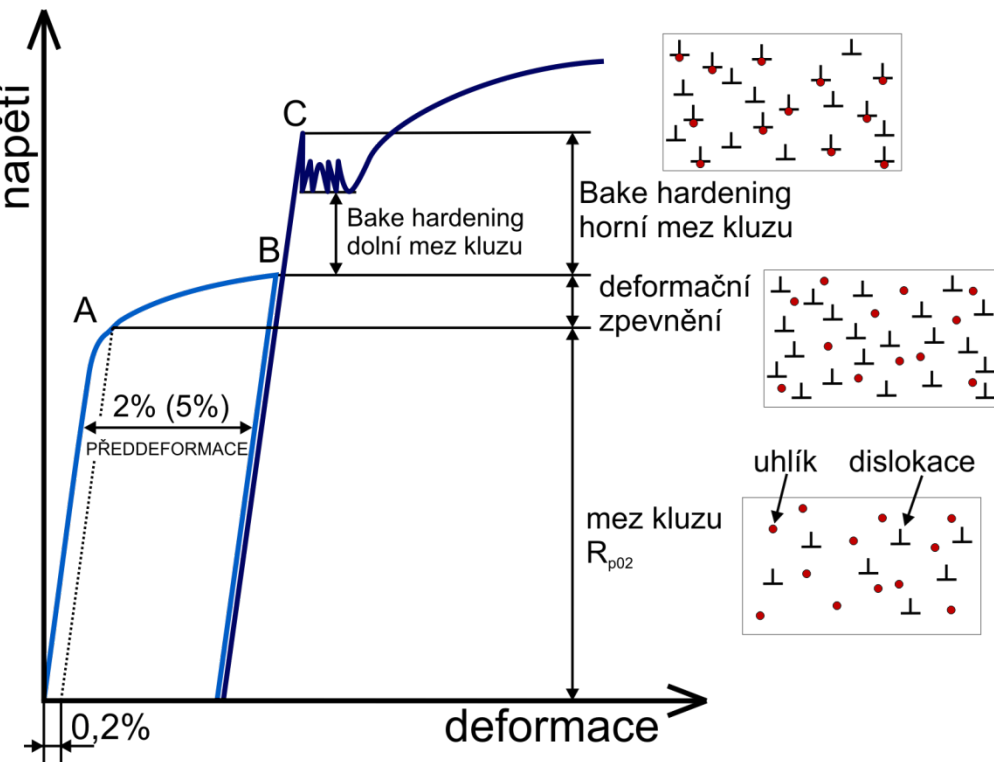

Vliv velikosti deformace na velikost BH efektu

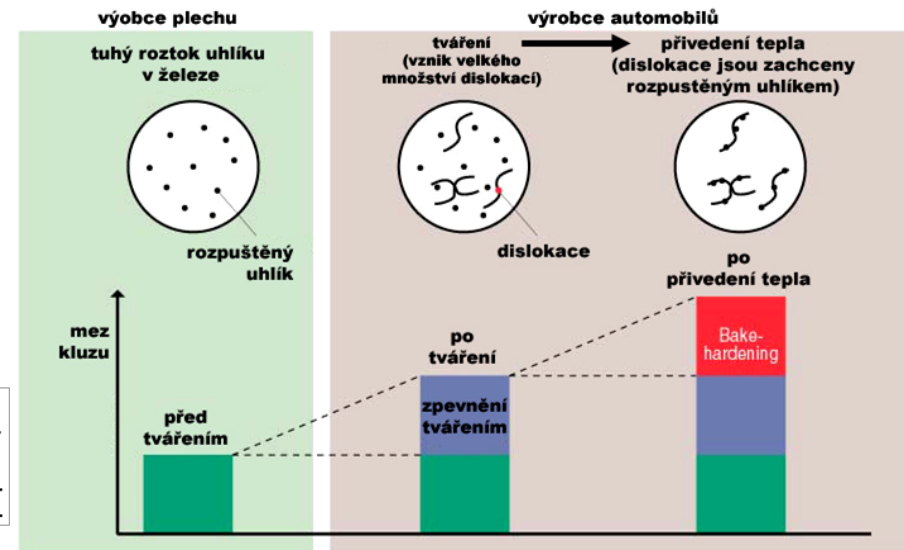

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

IF ocele s BH efektem (Bake Hardening)

Bake Hardening proces

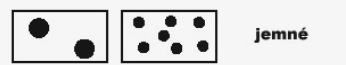

Použití pro panelové výlisky s malou deformací. BH efektu se docílí při vypalování laku karoserie.

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Mikrolegované ocele (HSLA-High Strenght Low-Alloy Steels)

- materiály legované Ni, V, Ti, Mn, Mo, Zr, B, Cr atd.
- zpevnění materiálu je dosahováno pomocí precipitačního vytvrzování legujících prvků, které přispívají k vytváření karbidů, nitridů, příp. karbido-nitridů a dále k zjemňování zrna
- kombinace příměsí malého množství legujících prvků a velmi jemnozrné struktury má za následek výborný poměr pevnosti a houževnatosti
- lze vyrábět oceli s požadovanými mechanickými hodnotami tzv. „ocel na míru“
- využití pro materiály do pevnosti cca 700 až 800 MPa
- nevýhodný poměr R_e/R_m

Mechanismus	Princip
Tuhý roztok	
Bake Hardening efekt	
Velikost zrn struktura	
Precipitací	

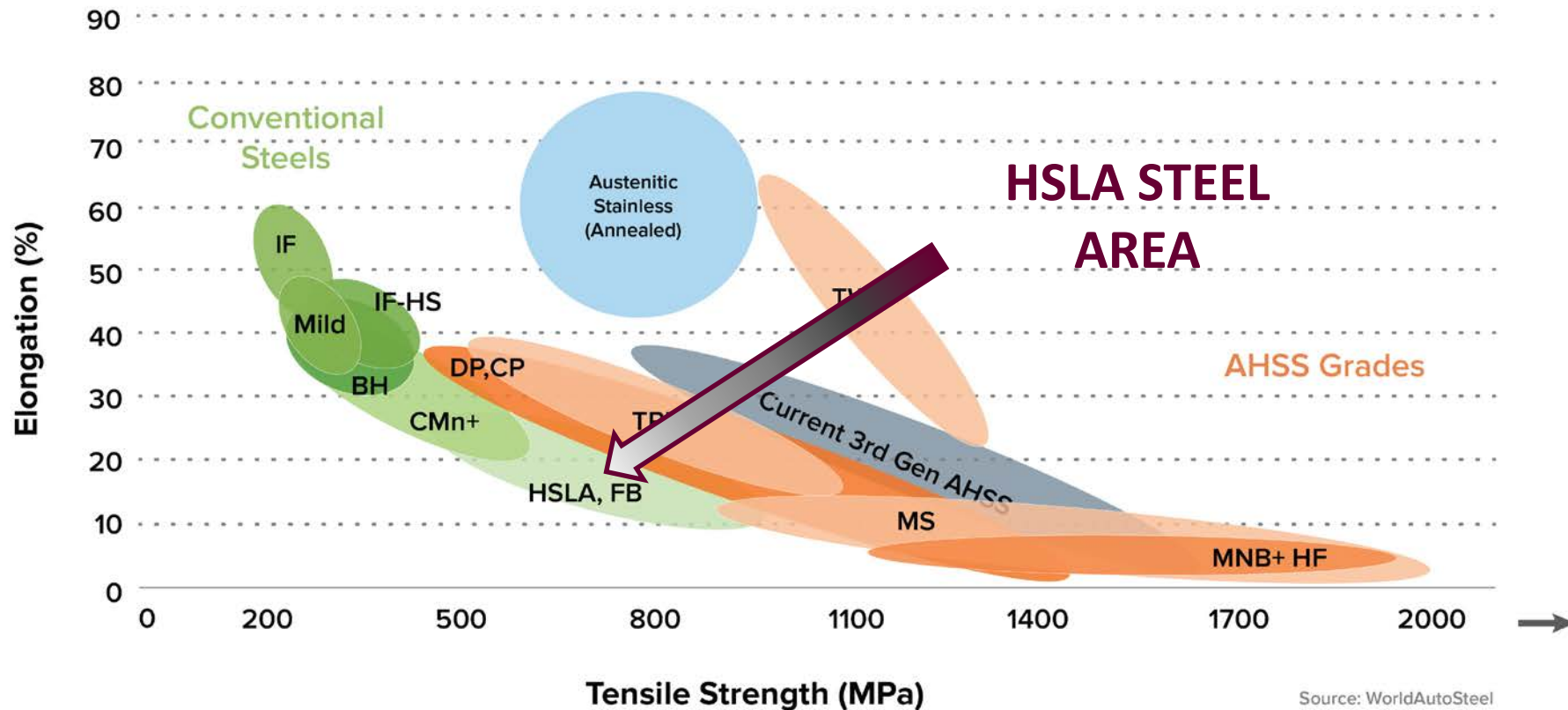

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Mikrolegované ocele (HSLA-High Strength Low-Alloy Steels)

- **typické složení (max 0,1% C, 0,5-1,7% Mn, 0,05-0,3% Si, mikrolegury Nb, V, Ti v součtu cca 0,1%)**
- **během válcování za tepla legující prvky zabraňují nadměrnému růstu austenitických zrn (v důsledku jemných precipitátů)**
- **mangan (Mn) - je austenitotvorný prvek, snižuje teplotu transformace austenitu na ferit**
- **niob (Nb) - brzdí rekrytalizaci v tuhém roztoku, tvorba jemných precipitátů stabilních i při vyšších teplotách, středně silné precipitační zpevnění**
- **vanad (V) - tvorba jemných precipitátů ve feritické matici během ochlazování, vykazuje silné precipitační zpevnění**
- **titan (Ti) - nad 0,05% vykazuje silné precipitační zpevnění, ale zvyšuje křehkost feritu**

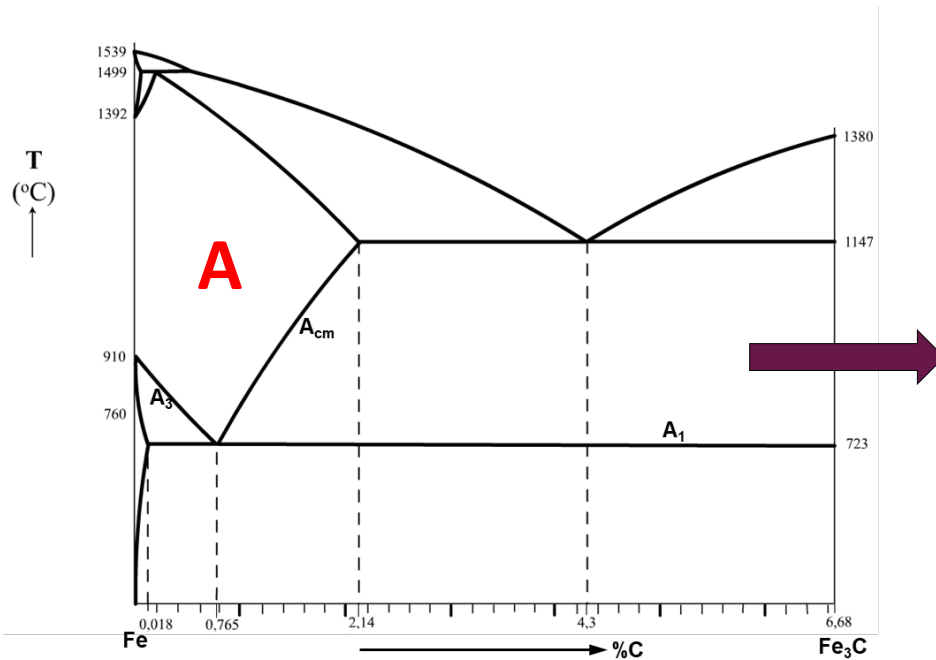
Mikrolegované ocele (HSLA-High Strenght Low-Alloy Steels)

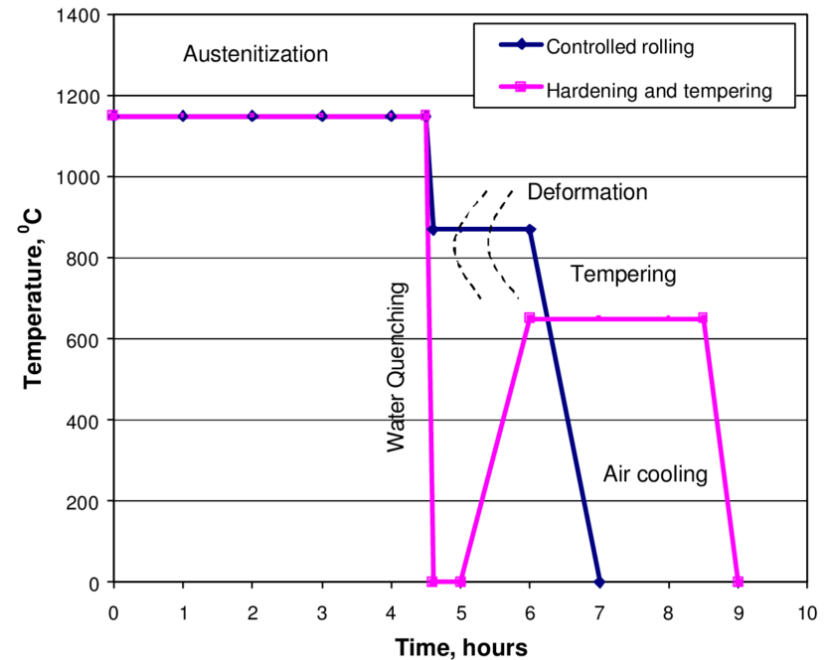
Mikrolegované ocele (HSLA-High Strength Low-Alloy Steels)

Výroba

- konvenční válcování za tepla
- řízené válcování
- válcování za studena + žíhání

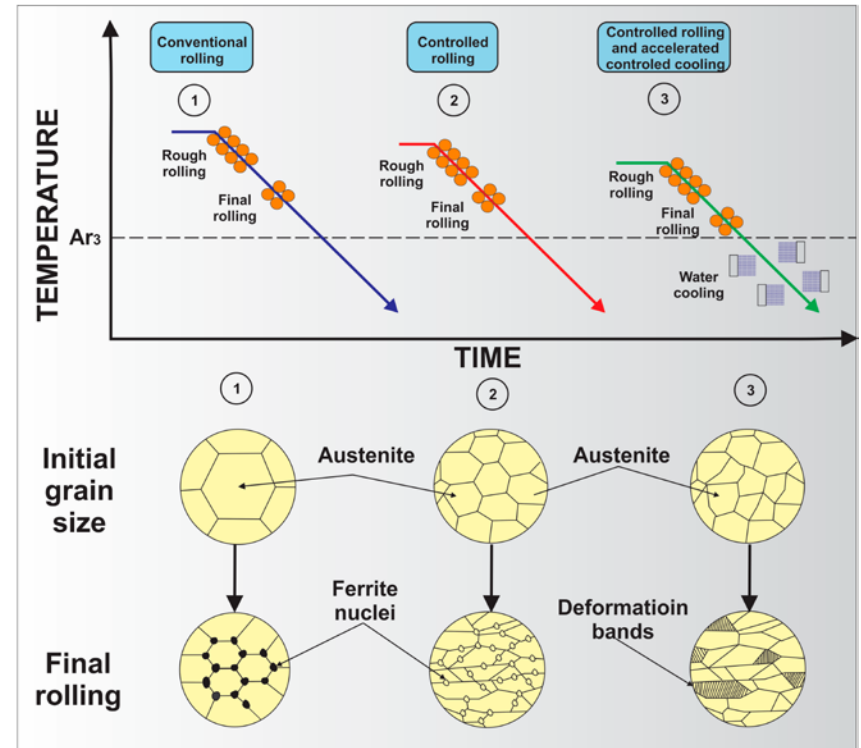
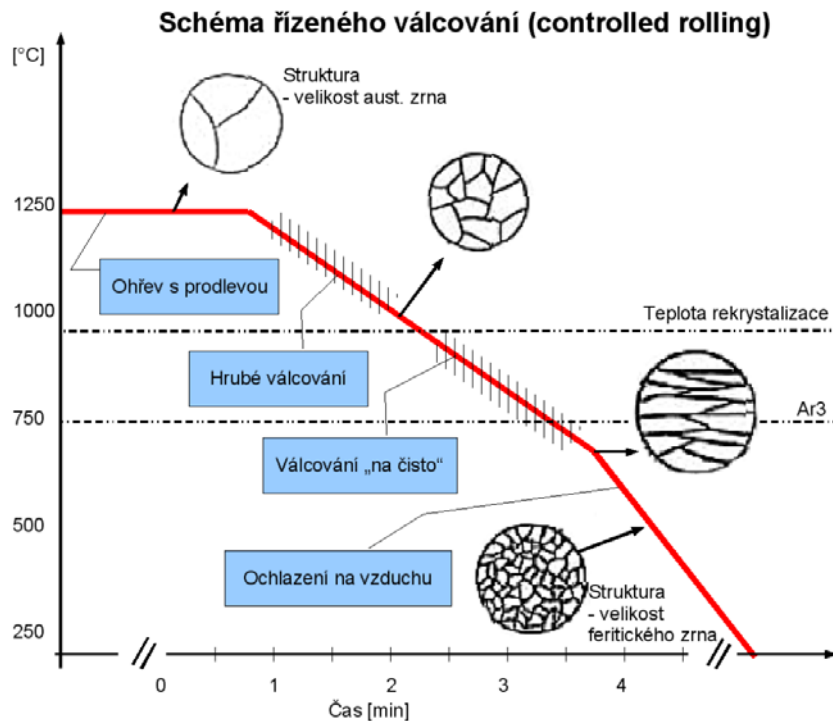
Treatment Parameters for HSLA steel

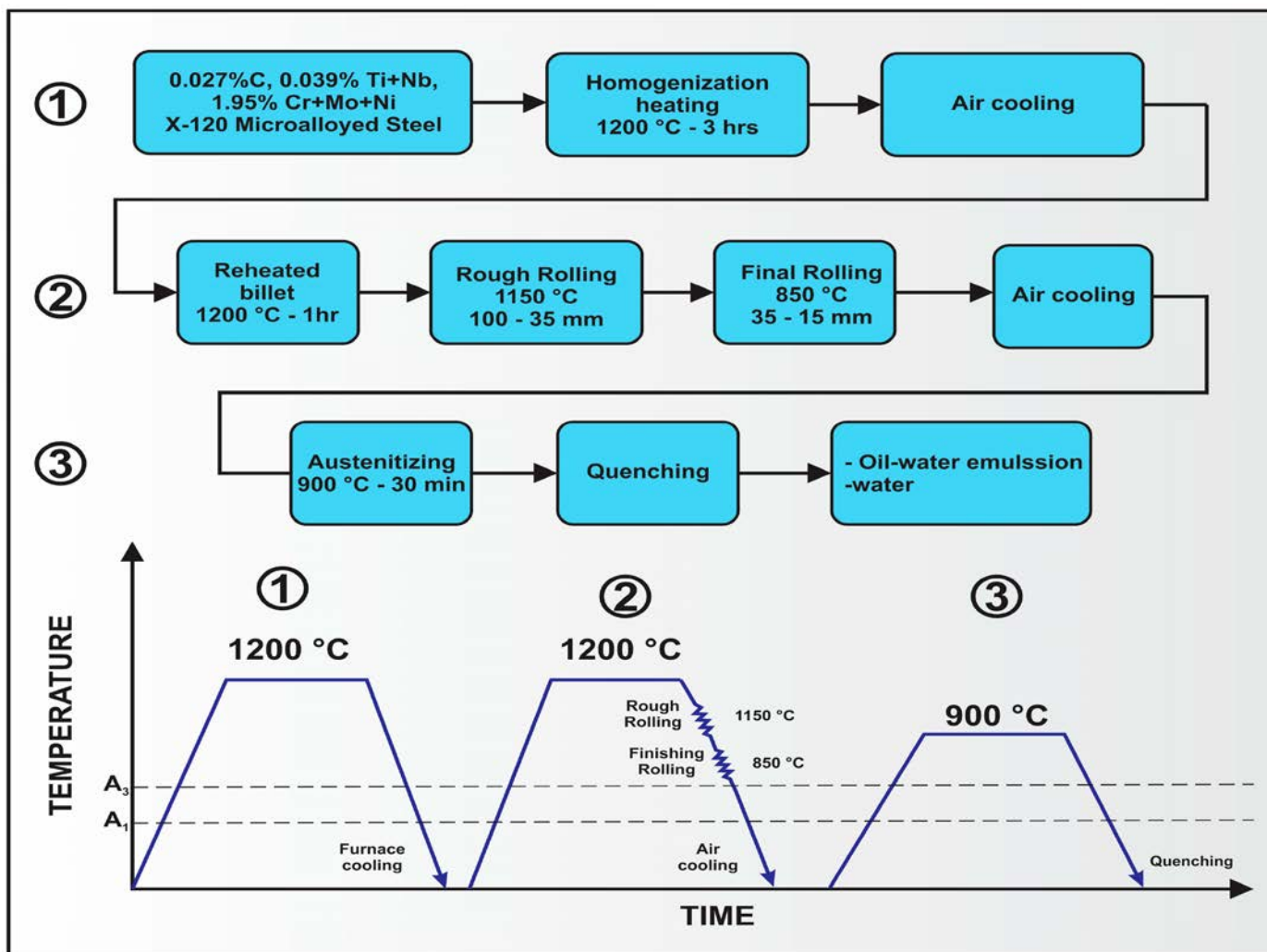

Mikrolegované ocele (HSLA-High Strength Low-Alloy Steels)

- řízené válcování je založeno na principu klasického tváření v oblasti austenitu při teplotě okolo 1100°C a následném tváření při nižších teplotách okolo 800°C
- nižší teplota dokončování ($750-800^{\circ}\text{C}$) zajišťuje oproti konvenční metodě válcování pomalejší rekrytalizaci i růst zrna

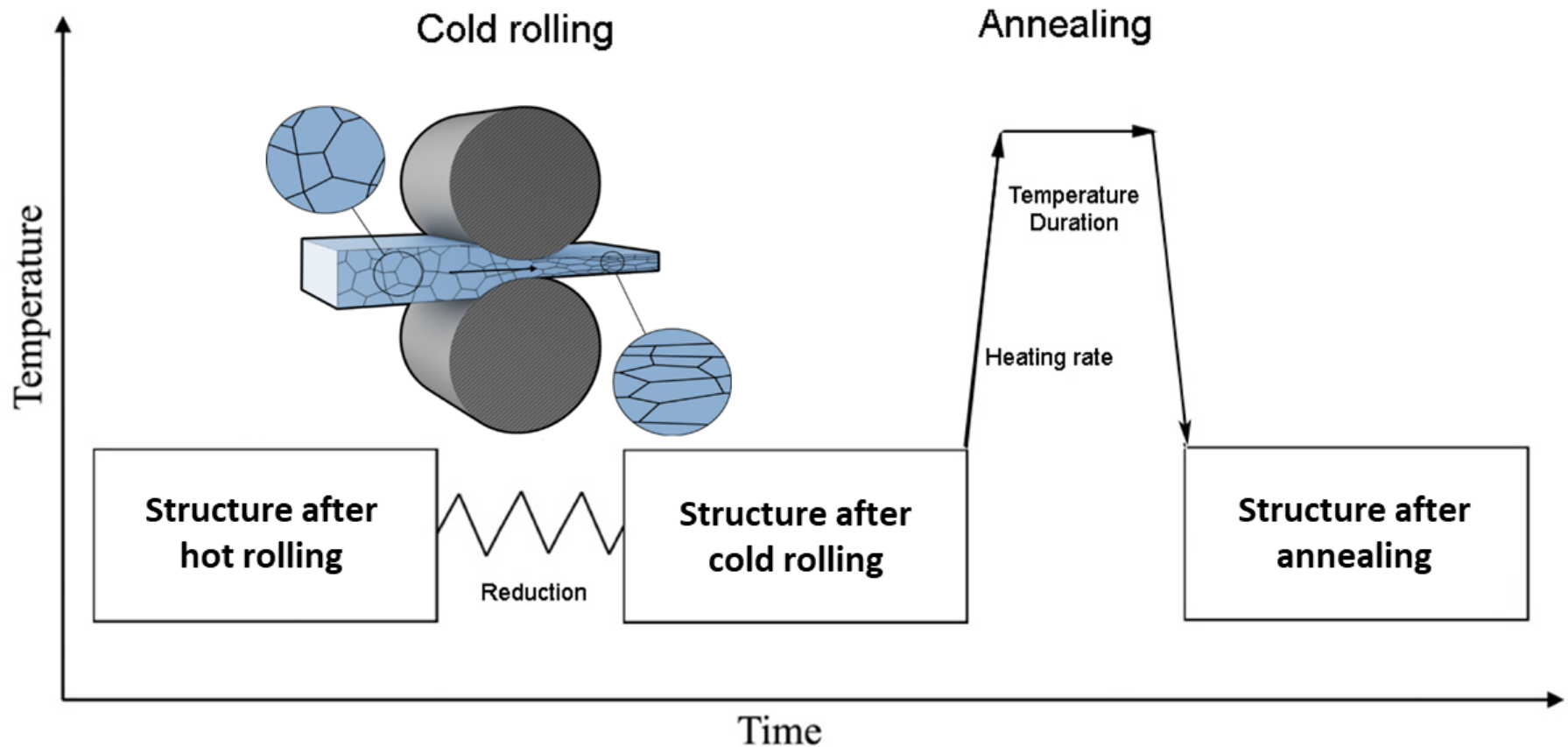

Mikrolegované ocele (HSLA-High Strenght Low-Alloy Steels)

Řízené válcování s dochlazením (kalením)

Mikrolegované ocele (HSLA-High Strength Low-Alloy Steels)

Válcování za studena + žíhání

Mikrolegované ocele (HSLA-High Strength Low-Alloy Steels)

Oceli válcované za studena

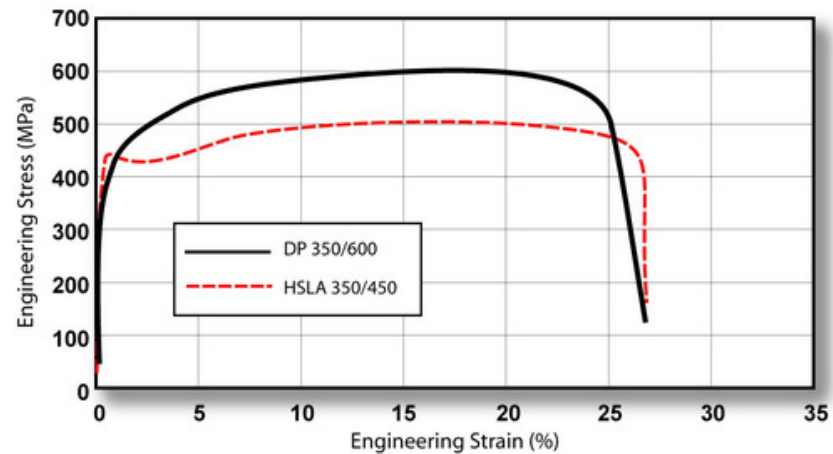
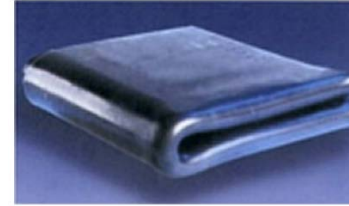
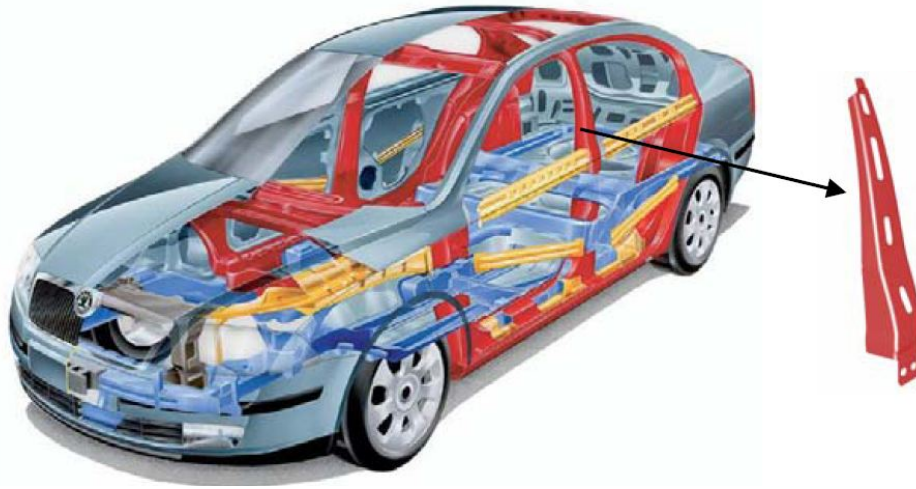
Značení	Značení dle EN 10268	Chemické složení v %			Mechanické vlastnosti		
		C	Mn	Si	$R_e [N/mm^2]$	$R_m [N/mm^2]$	$A_{80} [%]$
HSLA 260	HC 260 LA	0,08	0,5	0,04	260 - 320	350 - 410	≥28
HSLA 300	HC 300 LA	0,08	0,6	0,04	300 - 360	390 - 450	≥26
HSLA 340	HC 340 LA	0,08	0,7	0,04	340 - 400	420 - 490	≥23
HSLA 380	HC 380 LA	0,08	0,9	0,35	380 - 450	460 - 530	≥20
HSLA 420	HC 420 LA	0,14	1,6	0,4	420 - 520	470 - 590	≥17

Oceli válcované za tepla

Značení	Značení dle EN 10149	Chemické složení v %			Mechanické vlastnosti		
		C	Mn	Si	$R_e [N/mm^2]$	$R_m [N/mm^2]$	$A_{80} [%]$
HSLA 320	S315MC	0,08	0,5	0,03	325 - 385	415 - 470	≥28
HSLA 360	S355MC	0,08	0,6	0,03	360 - 435	450 - 520	≥25
HSLA 420	S420MC	0,08	0,75	0,03	420 - 500	490 - 570	≥23
HSLA 460	S460MC	0,12	1,6	0,4	460 - 550	550 - 650	≥21
HSLA 500	S500MC	0,09	1,5	0,03	500 - 590	570 - 670	≥19
HSLA 560	S550MC	0,09	1,65	0,35	550 - 650	650 - 730	≥18

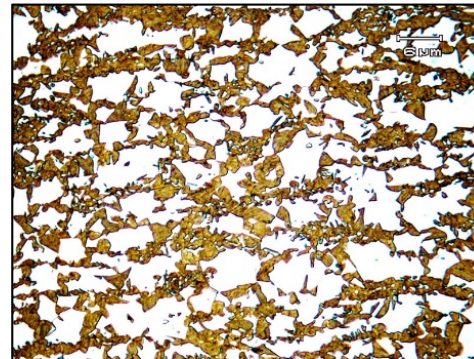
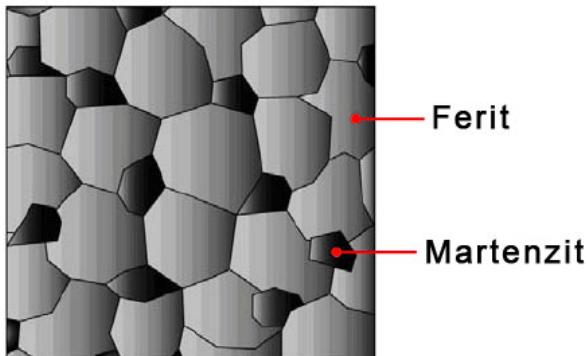
Mikrolegované ocele (HSLA-High Strength Low-Alloy Steels)

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Dvoufázové ocele (DP Steels - Dual Phase Steels)

- ocel založena na bázi mangan-křemíkové slitiny
- struktura je založena na feritické matrici, uvnitř které se vyskytují malé oblasti tvrdého martenzitu (5 až 50% objemu materiálu) s možným obsahem zbytkového austenitu
- feritická matrice zajišťuje dobrou tvárnost a oblasti martenzitické fáze zajišťují vysoké hodnoty pevnosti materiálu
- oproti HSLA ocelím mají výhodný poměr R_e/R_m
- využití pro různé typy výztuh
- vysoký koeficient deformačního zpevnění

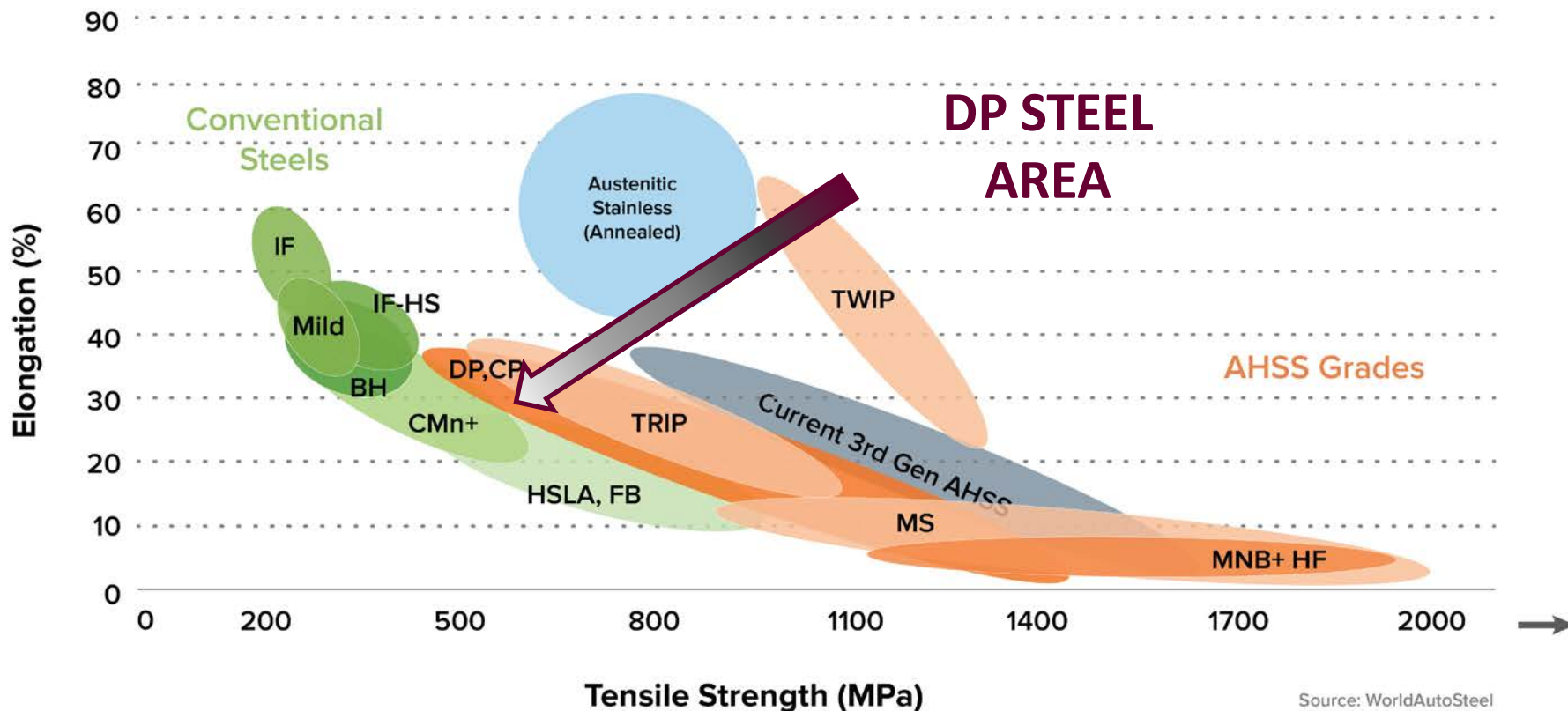

Dvoufázové ocele (DP Steels - Dual Phase Steels)

- **typické složení (0,1-0,2% C, 1,5% Mn, 1,5% Si, 0,04% Al, další prvky Cr, Mn, Mo...)**
- **uhlík (C) - určuje distribuci jednotlivých fází, stabilizuje zbytkový austenit**
- **mangan (Mn) - je austenitotvorný prvek, potlačuje perlitickou transformaci**
- **křemík (Si) - je feritotvorný prvek, zpevňuje ferit, zabraňuje tvorbě cementitu**
- **hliník (Al) - je silně feritotvorný prvek, zabraňuje tvorbě cementitu, zvyšuje Ms**

Dvoufázové ocele (DP Steels - Dual Phase Steels)

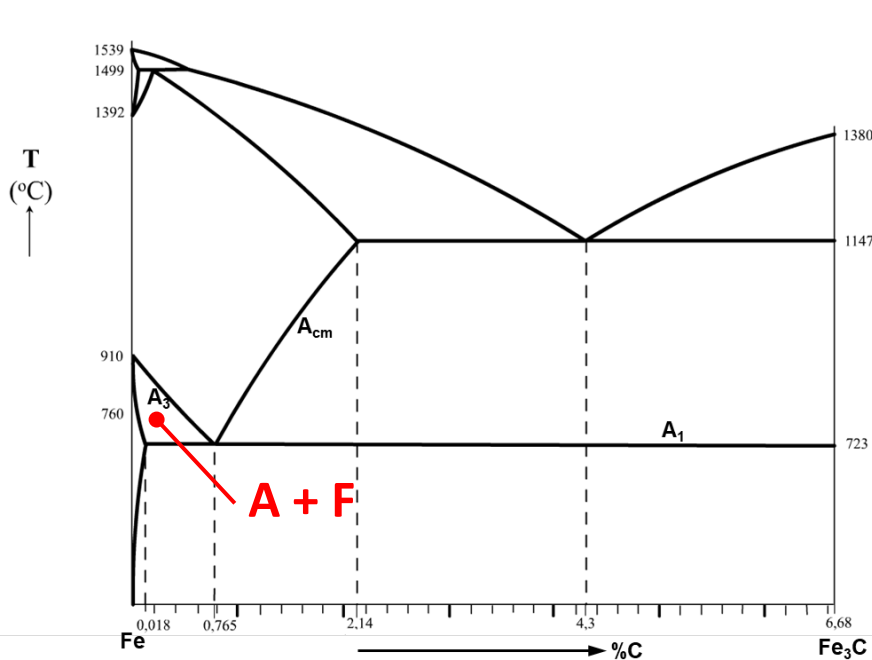

Dvoufázové ocele (DP Steels - Dual Phase Steels)

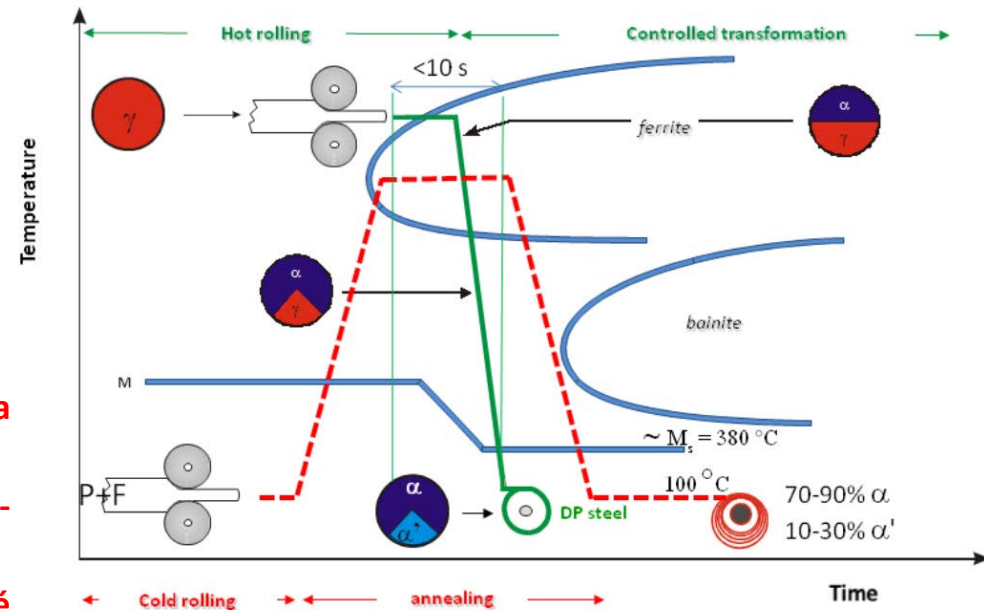
- DP oceli se vyrábějí řízeným ochlazováním austenitické nebo dvoufázové feriticko-austenitické struktury v kombinaci s válcováním
  - válcování za tepla
  - válcování za studena
- princip výroby DP oceli
  - austenitizace polotovaru (cca 750-800°C) - tvorba čistě austenitické nebo dvoufázové feriticko-austenitické struktury
  - tvorba feritické fáze obsahující zbytkový austenit
  - řízené ochlazování - zbytkový austenit se mění na martenzit
  - dochlazení na teplotu okolí

Dvoufázové ocele (DP Steels - Dual Phase Steels)

Válcování za tepla

- válcování výchozí struktury oceli složené z austenitické fáze
- ochlazení a výdrž na teplotě feritické přeměny
- rychlé řízené ochlazení pod teplotu M_s následované transformací zbytkového austenitu na martenzit

Válcování za studena

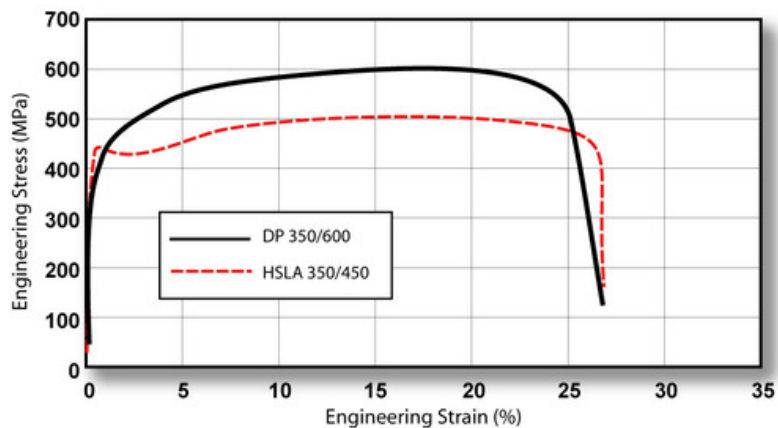
- válcování výchozí struktury oceli složené z feritické a perlitické fáze
- ohřev a výdrž na teplotě cca 800°C (austenit + ferit) - INTERKRITICKÉ ŽÍHÁNÍ
- rychlé řízené ochlazení pod teplotu M_s následované transformací zbytkového austenitu na martenzit

Dvoufázové ocele (DP Steels - Dual Phase Steels)

Značení	Značení dle EN 10338	Chemické složení v %			Mechanické vlastnosti		
		C	Mn	Si	$R_e [N/mm^2]$	$R_m [N/mm^2]$	$A_{80} [%]$
Válcováno za studena							
DP 450	HCT450X	0,08	1,6	0,4	280 - 340	450 - 530	≥ 27
DP 500	HCT490X	0,14	1,6	0,4	300 - 380	500 - 600	≥ 25
DP 600	HCT590X	0,14	2,1	0,4	330 - 410	600 - 700	≥ 21
DP 780	HCT780X	0,17	2,2	0,6	450 - 550	780 - 900	≥ 15
DP 980	HCT980X	0,11	2,9	0,7	600 - 750	980 - 1100	≥ 10
DP 1180	HCT1180G2	0,18	2,4	0,6	900 - 1100	≥ 1180	≥ 5
Válcováno za tepla							
DP 600	HDT580X	0,09	1,0	0,25	330 - 460	580 - 670	≥ 22
DP 780	-	0,09	1,0	0,3	≥ 450	≥ 750	≥ 15

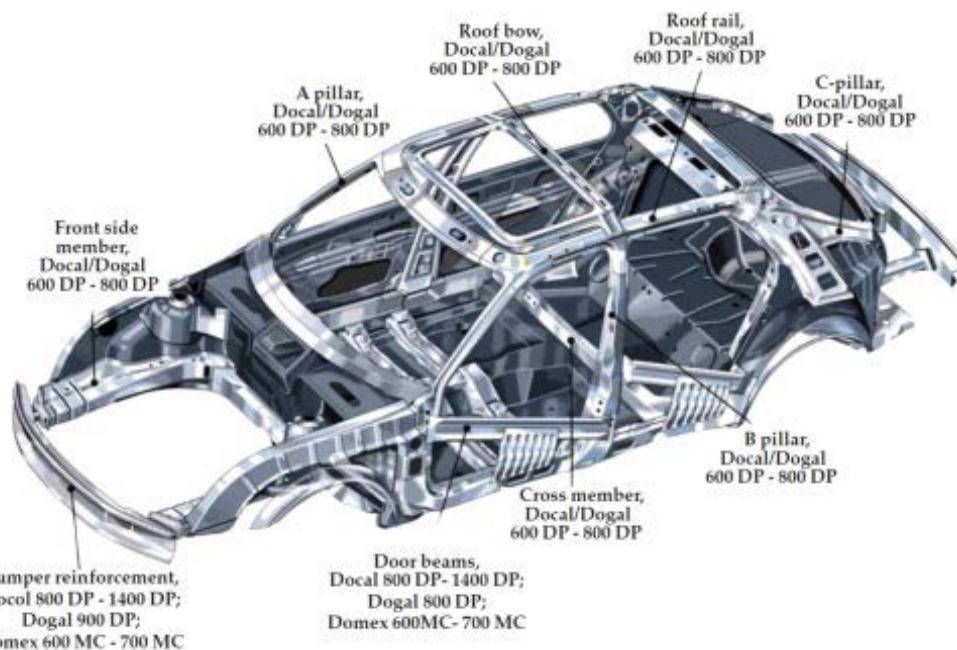
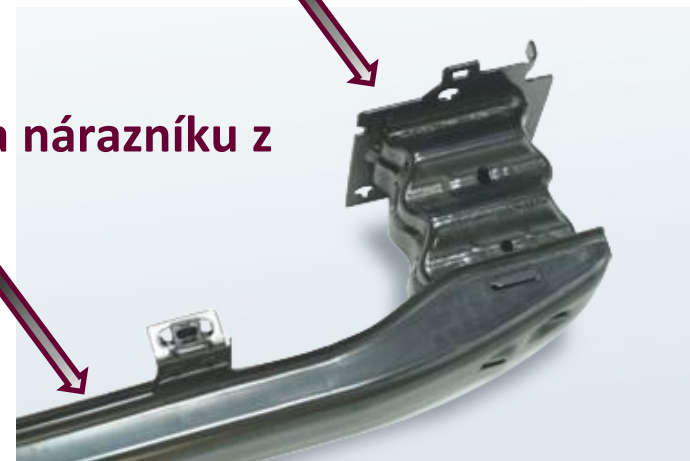

Dvoufázové ocele (DP Steels - Dual Phase Steels)

Deformační člen z
HSLA 300

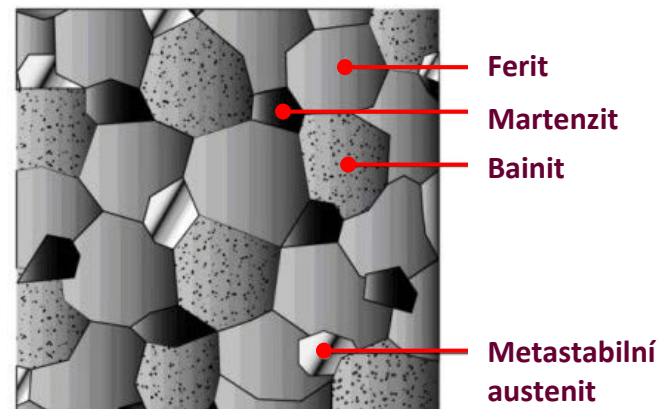
Výztuha nárazníku z
DP 780

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Vícefázové TRIP ocele (Transformation Induced Plasticity Steels)

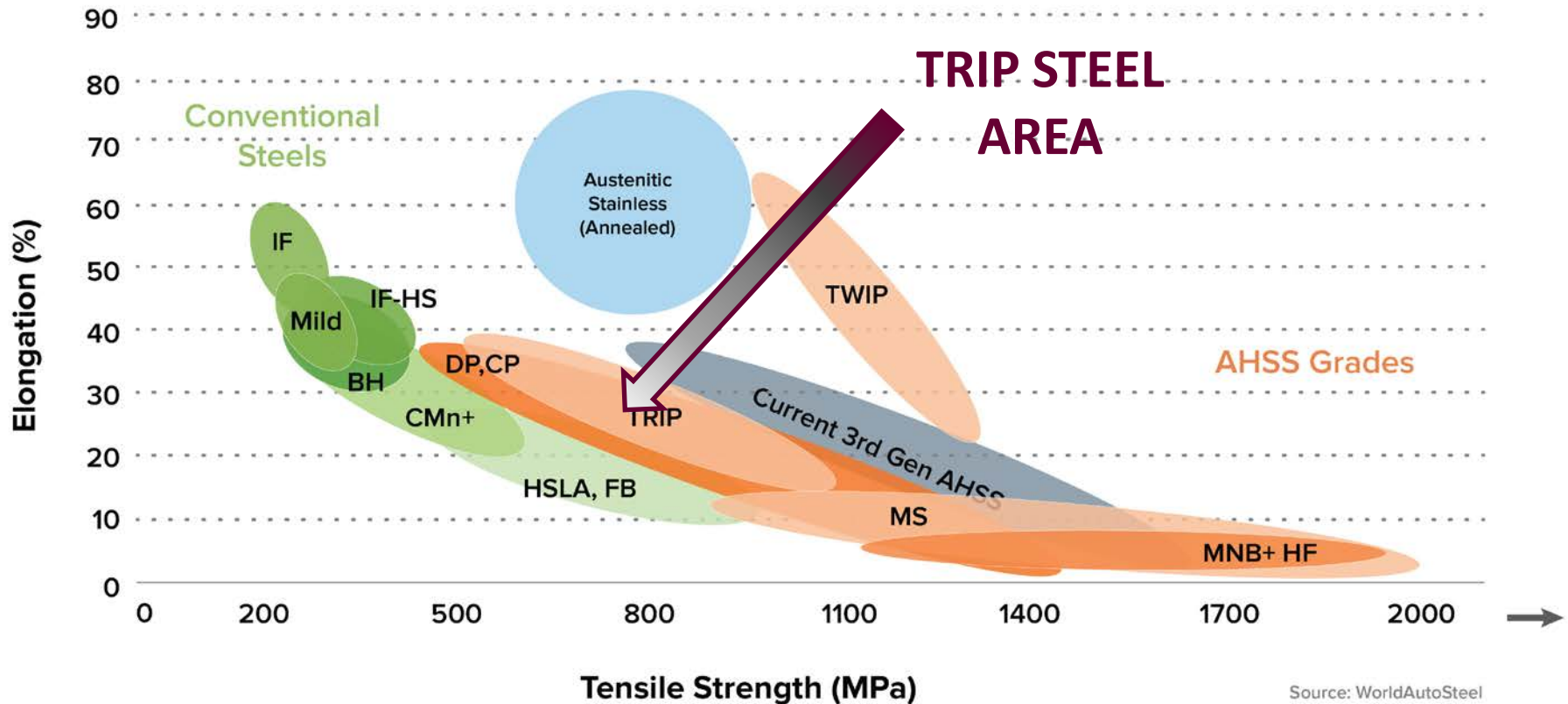
- struktura je založena feriticko-bainitické matrici s výskytem 5 až 15 procent zbytkového metastabilního austenitu, který se během následné deformace transformuje na martenzit (trip effect)
- mechanismus zpevnění kombinuje důsledkem zvyšujícího se podílu martenzitu při současném hromadění dislokací kolem hranic zrn martenzitické fáze uvnitř feriticko-bainitické matrice
- vysoký exponent deformačního zpevnění, při daných mechanických hodnotách výborná tvářitelnost
- určen pro deformační výztuhy

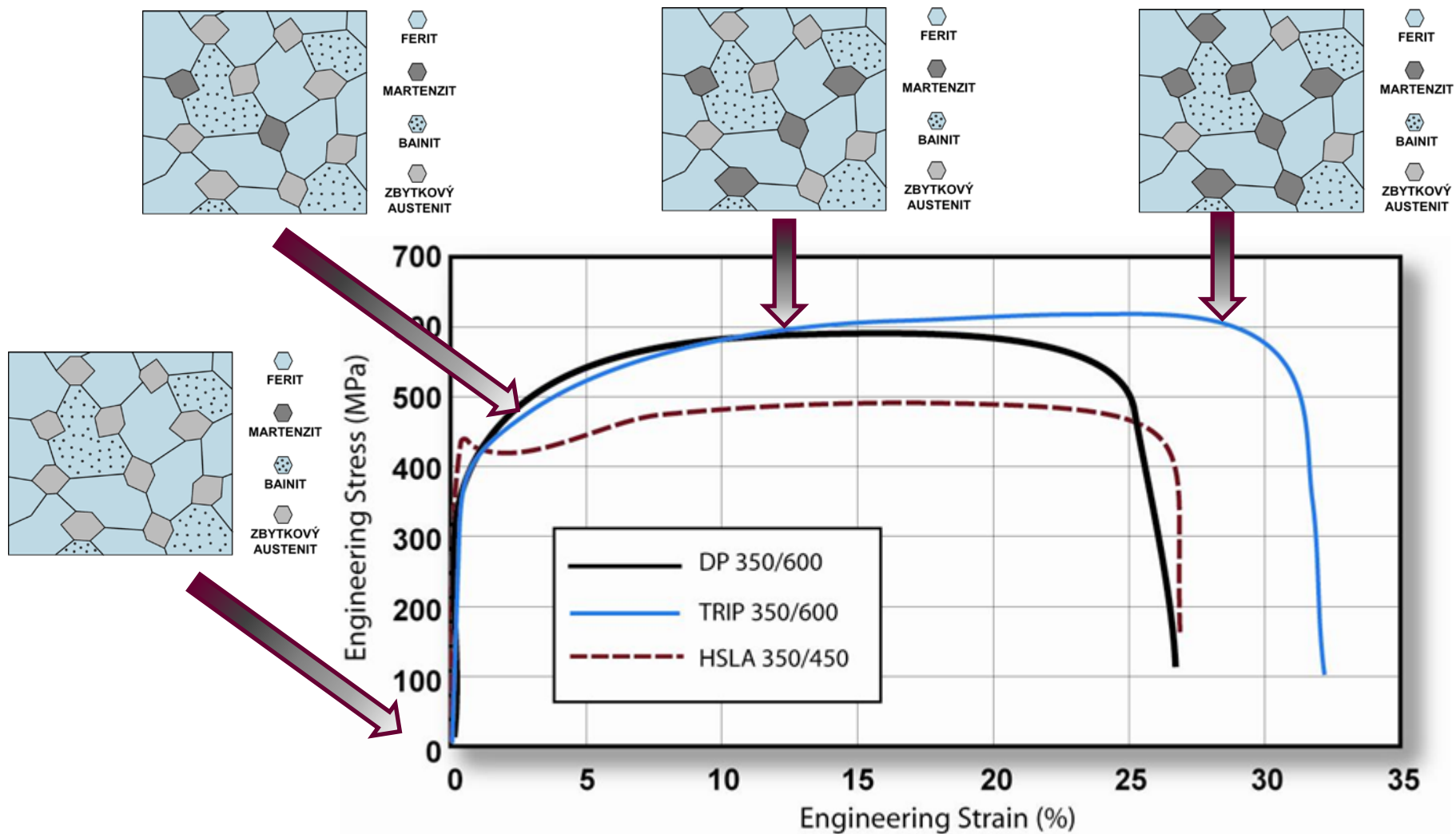
Vícefázové TRIP ocele (Transformation Induced Plasticity Steels)

- **typické složení (0,2% C, 1,5% Mn, 1,8% Si – Si někdy nahrazován Al, další prvky P, S, Cu, Cr, Ni.....)**
- **uhlík (C) - určuje distribuci jednotlivých fází, stabilizuje zbytkový austenit**
- **mangan (Mn) - je austenitotvorný prvek, potlačuje perlitickou transformaci**
- **křemík (Si) - je feritotvorný prvek, zpevňuje ferit, zabraňuje tvorbě cementitu**
- **hliník (Al) - je silně feritotvorný prvek, zabraňuje tvorbě cementitu, zvyšuje Ms**
- **chemické složení podobné DP ocelím**
- **podmínkou pro přítomnost zbytkového austenitu ve struktuře je volba vhodného tepelného resp. termo-mechanického zpracování**
  - **válcování za tepla**
  - **válcování za studena**

Vícefázové TRIP ocele (Transformation Induced Plasticity Steels)

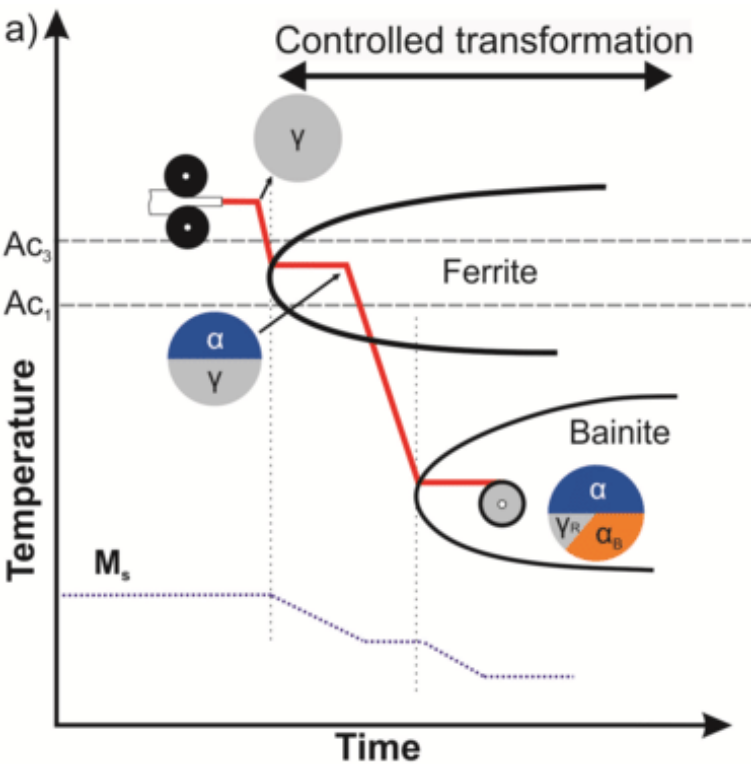

Vícefázové TRIP ocele (Transformation Induced Plasticity Steels)

Vícefázové TRIP ocele (Transformation Induced Plasticity Steels) Válcování za tepla

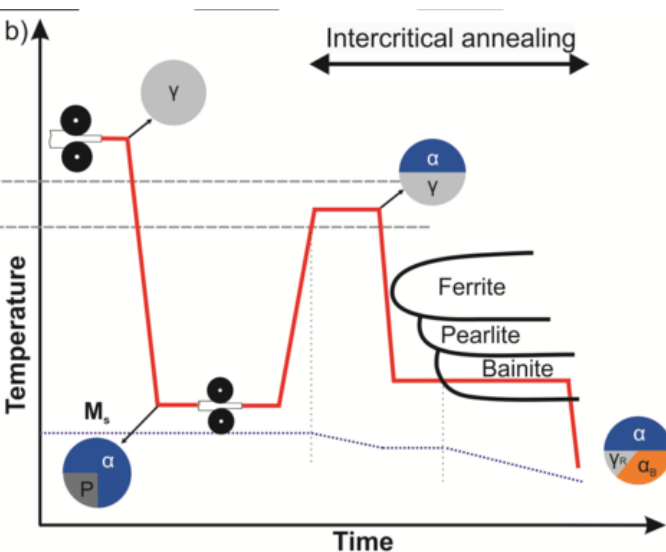

- válkování za tepla, ochlazení a výdrž na teplotě feritické přeměny - důležité je zamezení vzniku perlitu
- ochlazení a výdrž na teplotě bainitické přeměny - důležité je potlačení precipitace cementitu ze zadržného metastabilního austenitu, kterého se dosahuje pomocí rychlého ochlazení na teplotu svinování ležící v oblasti bainitu okolo 350- 490°C (difuze uhlíku je dostatečně potlačena)

■ γ -austenite, γ_R -retained austenite ■ α -ferrite ■ α_B -bainite ■ P-pearlite

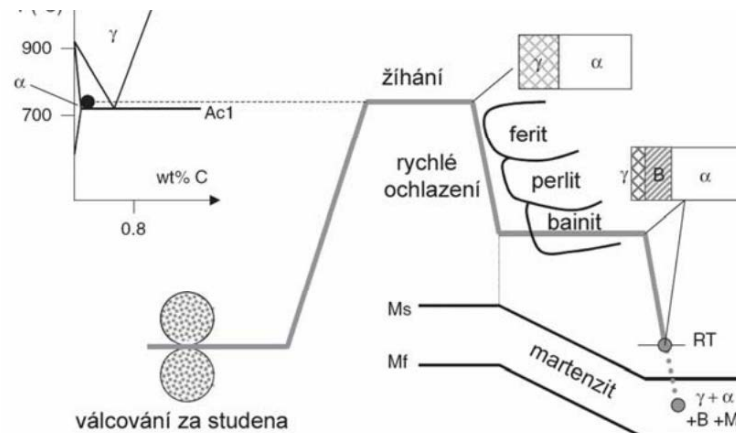
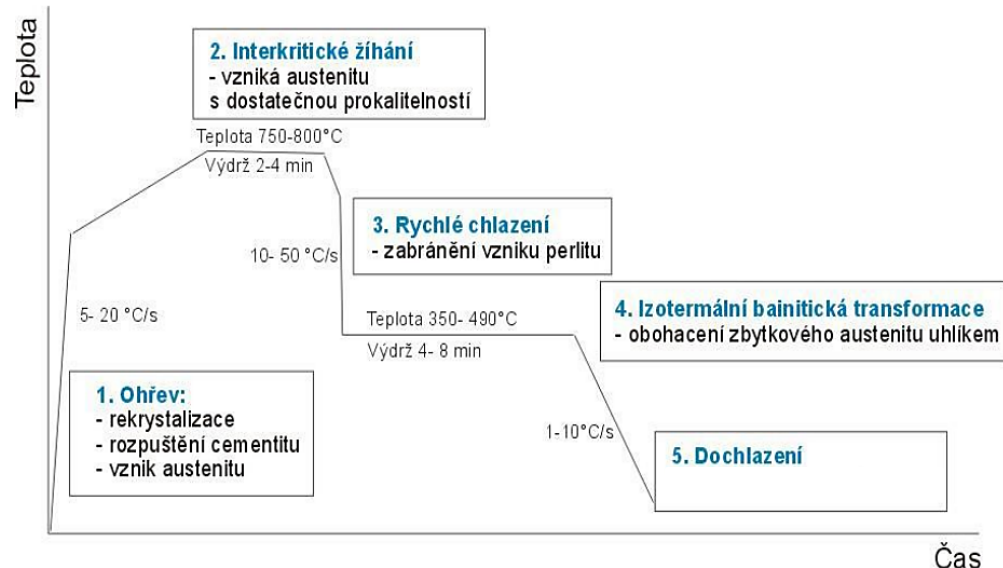

Vícefázové TRIP ocele (Transformation Induced Plasticity Steels) Válcování za studena

γ -austenite, γ_r -retained austenite
   α -ferrite

α_B -bainite
  P-pearlite

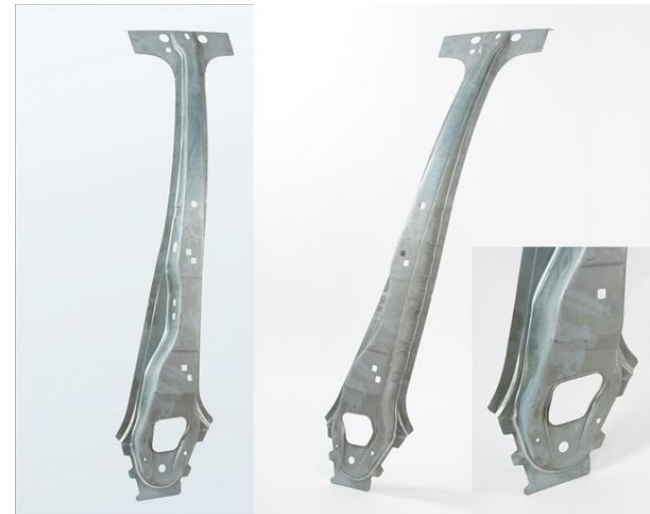
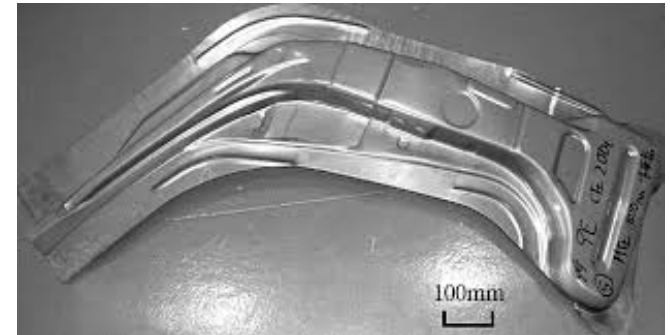
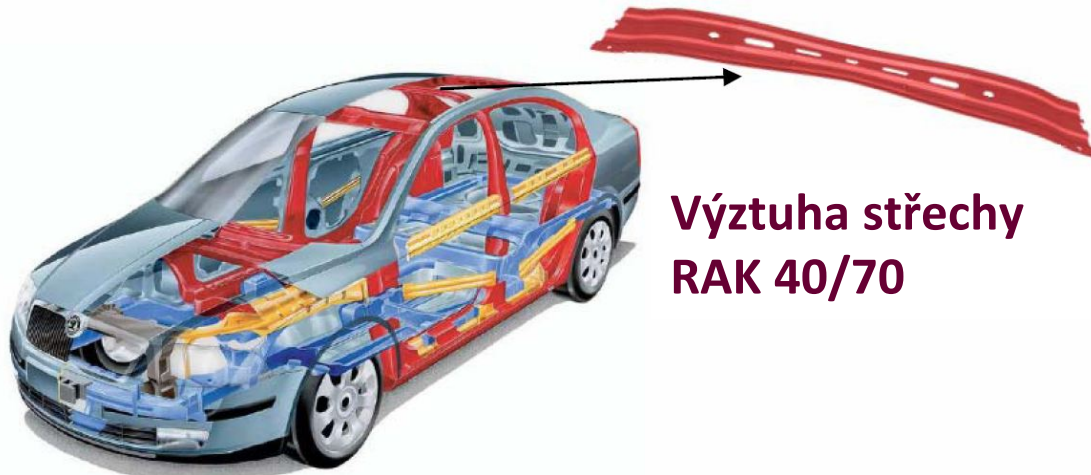

Vícefázové TRIP ocele (Transformation Induced Plasticity Steels)

Značení	Značení dle EN 10346	Chemické složení v %			Mechanické vlastnosti		
		C	Mn	Al+Si	$R_e [N/mm^2]$	$R_m [N/mm^2]$	$A_{80} [%]$
TRIP 690	HCT690T	0,2	2	2	410 - 510	690 - 800	≥ 25
TRIP 780	HCT780T	0,250	2	2	450 - 550	780 - 900	≥ 23

Vícefázové TRIP ocele (Transformation Induced Plasticity Steels)

**Materiál vyvinutý pro deformační členy
automobilů – vysoká absorpce energie při
nárazu**

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Vícefázové CP ocele (Complex Phase Steels)

- CP oceli se vyrábějí obdobně jako TRIP oceli řízeným ochlazováním austenitické struktury v kombinaci s válcováním, jsou upraveny tak, aby obsahovaly menší množství zbytkového austenitu
- jemnozrnná struktura
- křivka ochlazování je taktéž velmi podobná křivce udávající výrobu TRIP oceli s tím rozdílem, že je využito i martenzitické přeměny (protnutí Ms)

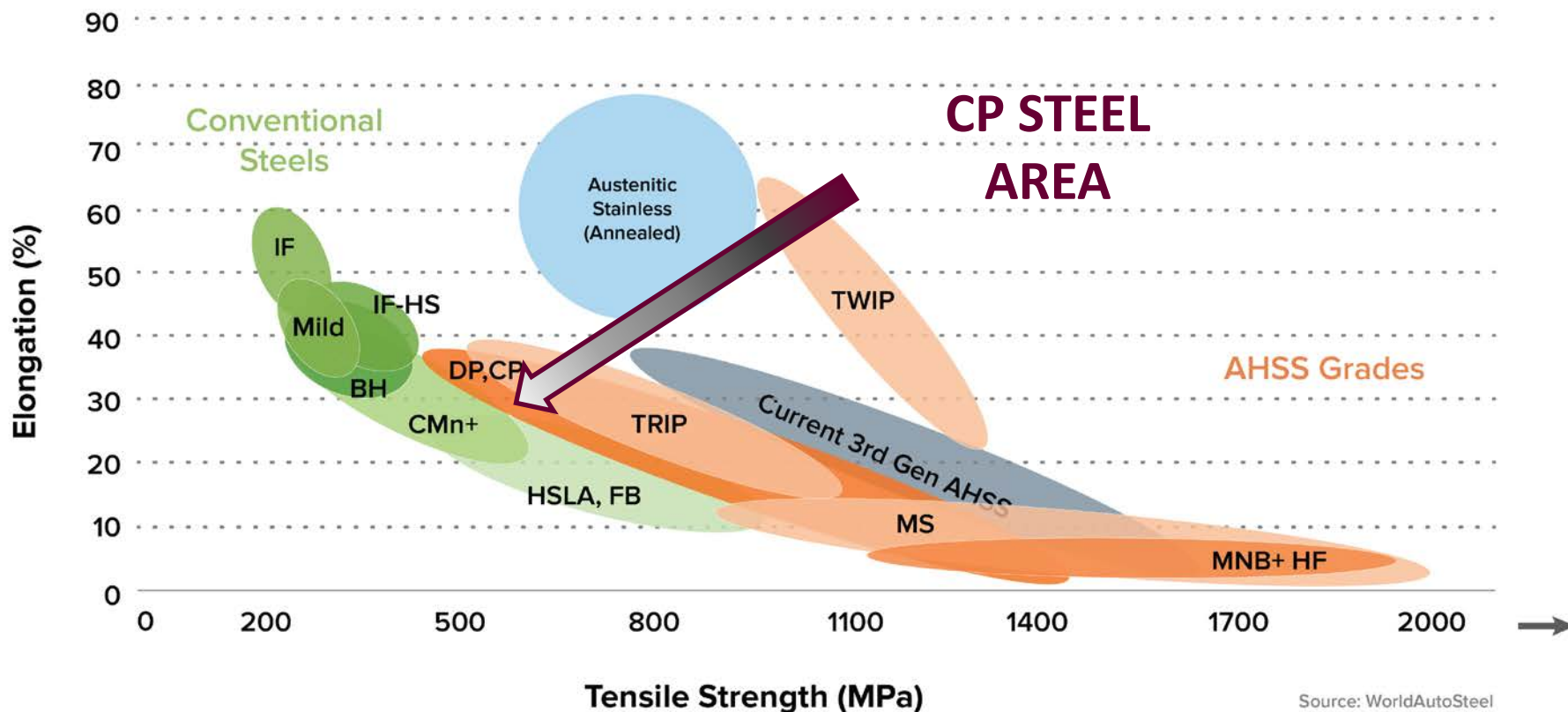

Vícefázové CP ocele (Complex Phase Steels)

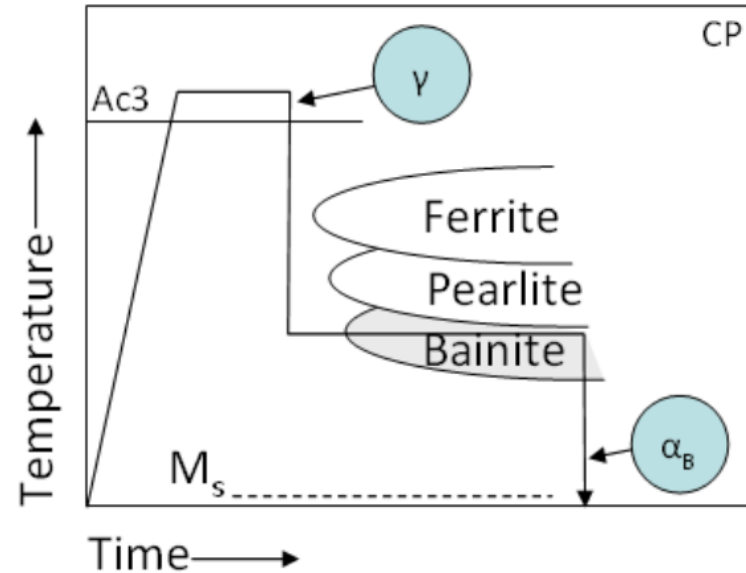
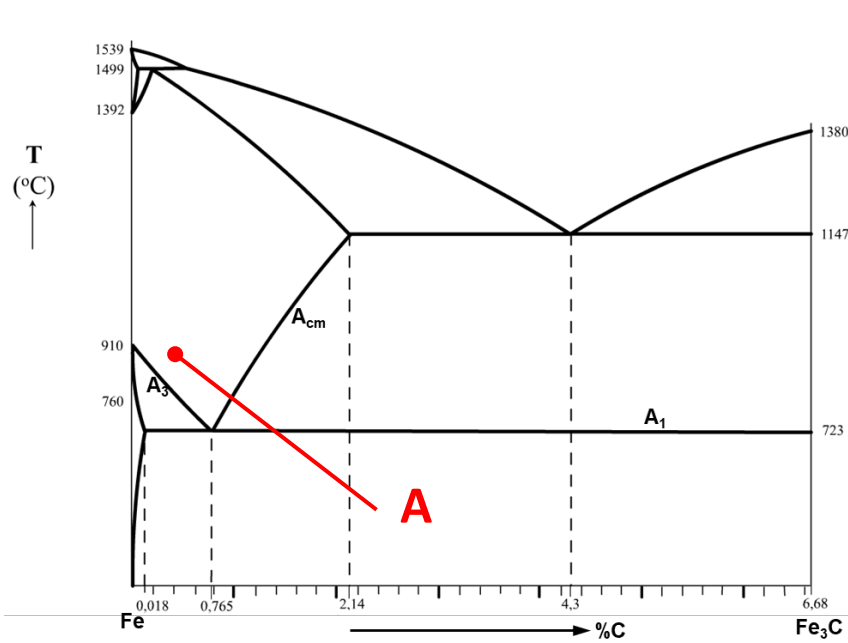
- **typické složení (0,1 až 0,2% C, 1,5 až 2,7% Mn, 0,2 až 0,8% Si, další prvky Ti, V, Nb...)**
- **uhlík (C) - určuje distribuci jednotlivých fází, stabilizuje zbytkový austenit**
- **mangan (Mn) - je austenitotvorný prvek, potlačuje perlitickou transformaci**
- **křemík (Si) - je feritotvorný prvek, zpevňuje ferit, zabraňuje tvorbě cementitu**
- **titan (Ti), vanad (V) a niob (Nb) zajišťují tvorbu velmi jemnozrnné struktury a umožňují vznik jemných precipitátů při „kalení“**
- **princip výroby CP oceli**
  - **zjemnění zrna (pomalá rekrystalizace + legury)**
  - **austenitizace polotovaru (nad A_{c3}) - tvorba čistě austenitické struktury!**
  - **homogenizace uhlíku na rovnovážné složení (uhlík potlačuje tvorbu feritu při ochlazování)**
  - **řízené ochlazování a následná výdrž na teplotě bainitické přeměny**
  - **řízené ochlazení přes teplotu M_s (část zbytkového austenitu transformuje na martenzit)**

Vícefázové CP ocele (Complex Phase Steels)

Vícefázové CP ocele (Complex Phase Steels)

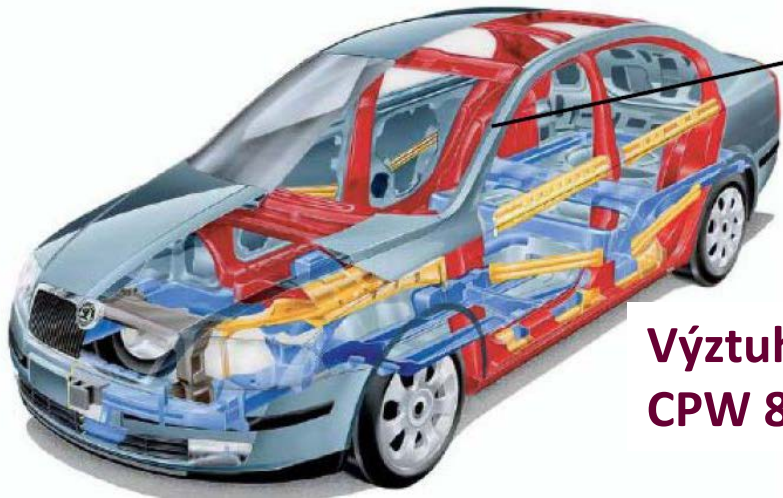

Vícefázové CP ocele (Complex Phase Steels)

Značení	Značení dle EN 10346	Chemické složení v %			Mechanické vlastnosti		
		C	Mn	Si	$R_e [N/mm^2]$	$R_m [N/mm^2]$	$A_{80} [%]$
Válcováno za studena							
CP 600	HCT600T	0,10	1,6	0,4	360 - 440	600 - 700	≥19
CP 800	HCT780T	0,17	2,2	0,6	600 - 700	780 - 900	≥10
CP 1000	HCT980C	0,2	2,7	0,8	800 - 950	980 - 1130	≥6
Válcováno za tepla							
CP 750	HDT750C	0,25	1,4	0,4	620 - 750	≥ 750	≥10
CP 800	HDT780C	0,10	2,0	0,25	680 - 830	≥ 780	≥10
CP 1000	HDT950C	0,14	1,7	0,25	800 - 950	≥ 950	≥10

Vícefázové CP ocele (Complex Phase Steels)

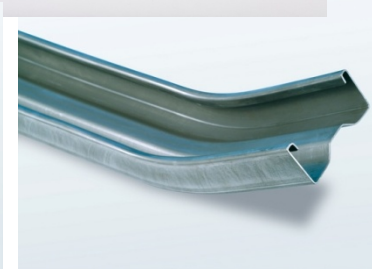
Výztuha sloupku
CPW 800

- vysoká schopnost absorpce deformační energie
- vysoká zbytková deformace pro crash
- jemnozrnná struktura

- Martenzit
- Dolní bainit
- Horní bainit
- Ferit
- Zbytkový austenit

Příklady výrobků z CP oceli

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Vícefázové TWIP ocele (Twinning Induced Plasticity Steel)

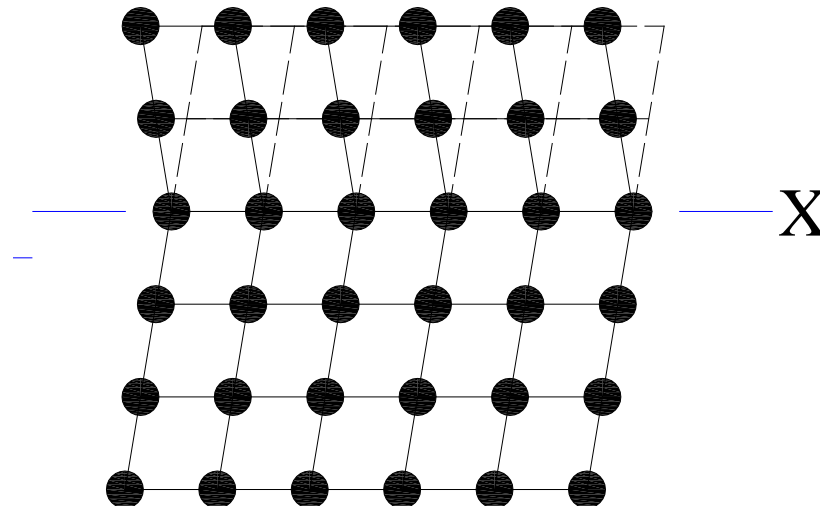
- ve výchozím stavu je struktura založena na plně austenitické matici ve spojení s vysokým podílem legujících prvků (15 až 35% Mn + Si a Al), které stabilizují austenit při pokojové teplotě
- deformace pomocí „mechanických dvojčat“ (dvojčatění) při běžných teplotně rychlostních podmínkách je umožněn velkým množstvím manganu, který snižuje energii vrstevných chyb (SFE) a tím se dvojčatění jeví oproti skluzu dislokací jako energeticky výhodnější mechanismus deformace
- vysoká pevnost (až 1300 MPa) současně s extrémní tažností (více jak 50%)
- vývojový materiál vhodný pro pevnostní výlisky složitých tvarů, deformační členy a různé výztuhy karoserie
- nevýhodou je vysoká cena a obtížná svařitelnost pomocí standardních metod svařování karoserie automobilu

Vícefázové TWIP ocele (Twinning Induced Plasticity Steel)

Energie vrstevné chyby (SFE - Stacking fault energy)

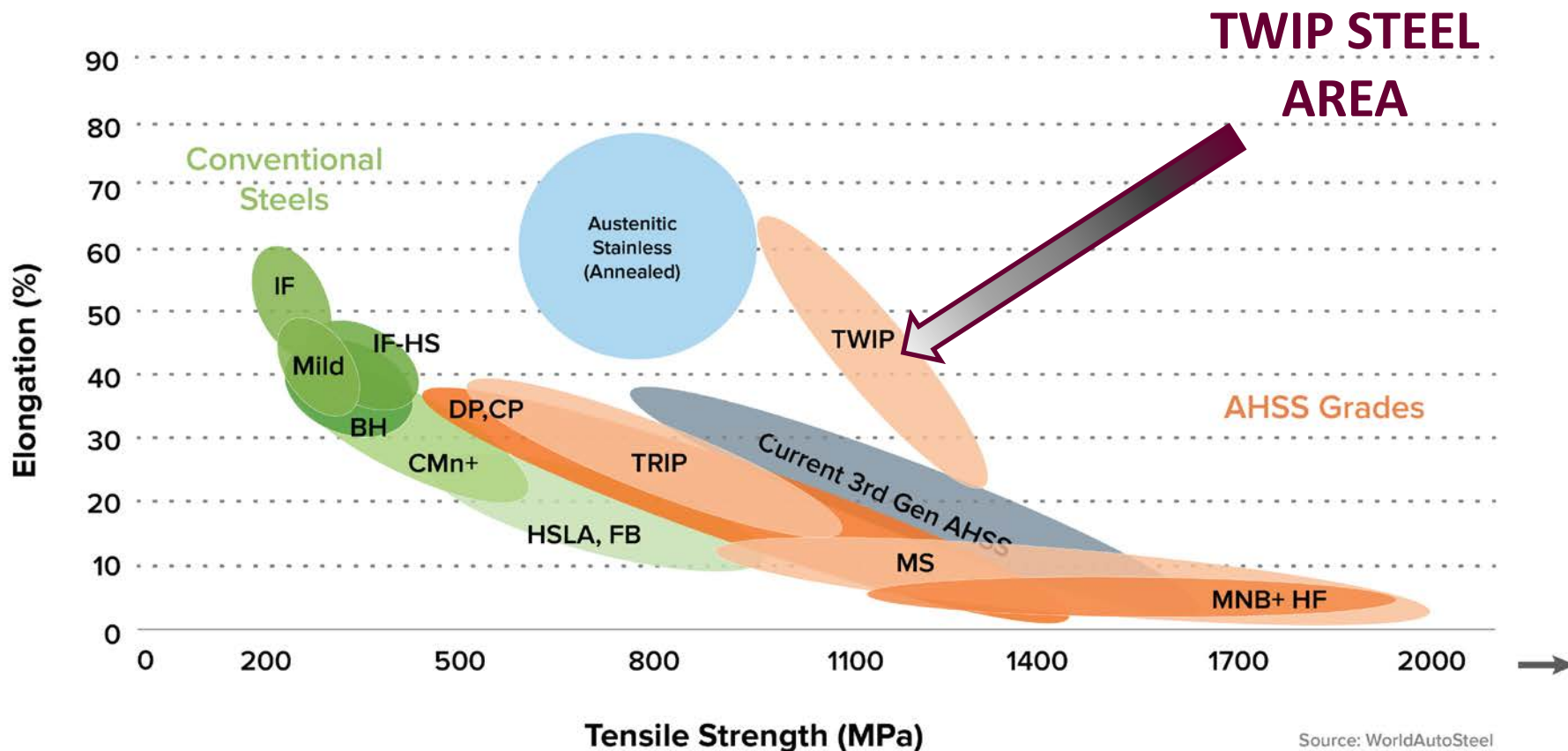
- $SFE < 20 \text{ mJ/m}^2$ je upřednostňována tvorba martenzitu (TRIP effect)
- $SFE > 20 \text{ mJ/m}^2$ potlačuje tvorbu martenzitu a upřednostňuje systém mechanického dvojčatění (ideální stav je při 20 až 30 mJ/m^2 vysoká hustota a homogenní rozložení dvojčat)
- $SFE > 60 \text{ mJ/m}^2$ stává se dominantním skluz dislokací

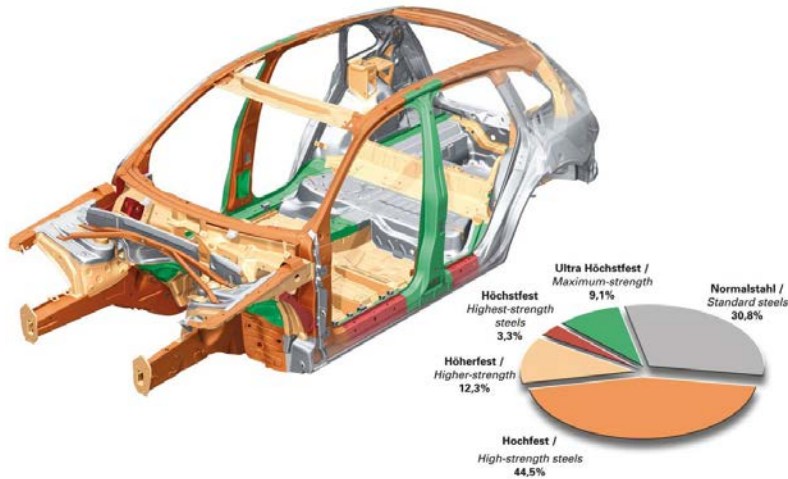
Vícefázové TWIP ocele (Twinning Induced Plasticity Steel)

- **typické složení (0,4 až 0,9% C, 15 až 35% Mn, 2 až 4% Si, 2 až 4% Al, další prvky Cr, Ti, Ni, B...)**
- **uhlík (C) – zvyšuje pevnost tuhého roztoku, stabilizuje zbytkový austenit**
- **mangan (Mn) - hlavní legující prvek, díky jeho velkému množství stabilizuje austenit a umožňuje dvojčatění i za pokojové teploty**
- **křemík (Si) - zvyšuje pevnost tuhého roztoku, snižuje množství FCC fáze, podporuje přeměnu austenitu na martenzit během chladnutí a deformace**
- **hliník (Al) - stabilizuje austenit a zvyšuje pevnost tuhého roztoku, zabraňuje tvorbě martenzitu**

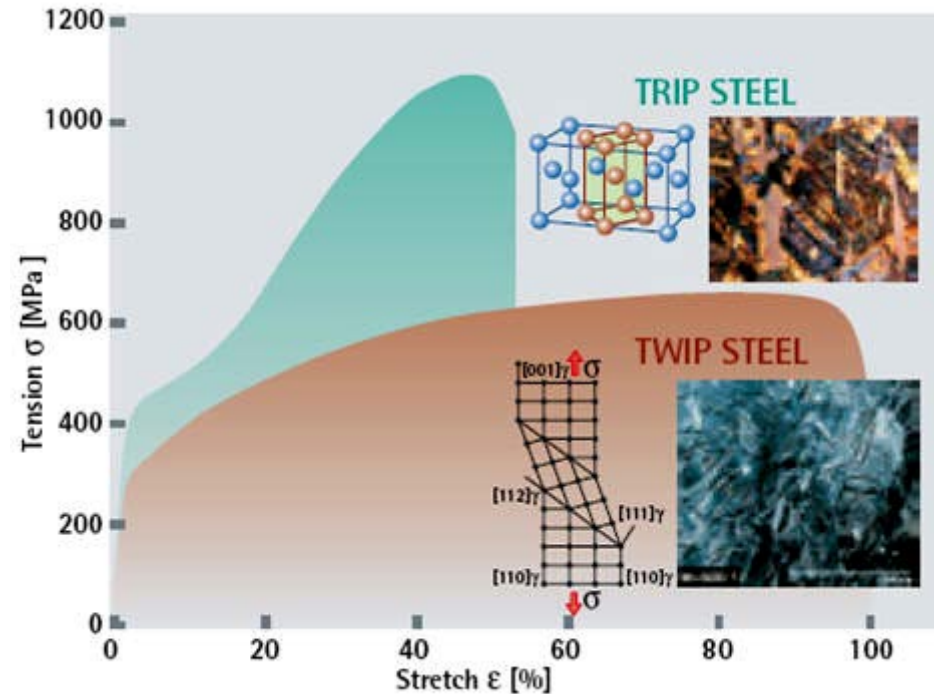
Vícefázové TWIP ocele (Twining Induced Plasticity Steel)

Vícefázové TWIP ocele (Twinning Induced Plasticity Steel)

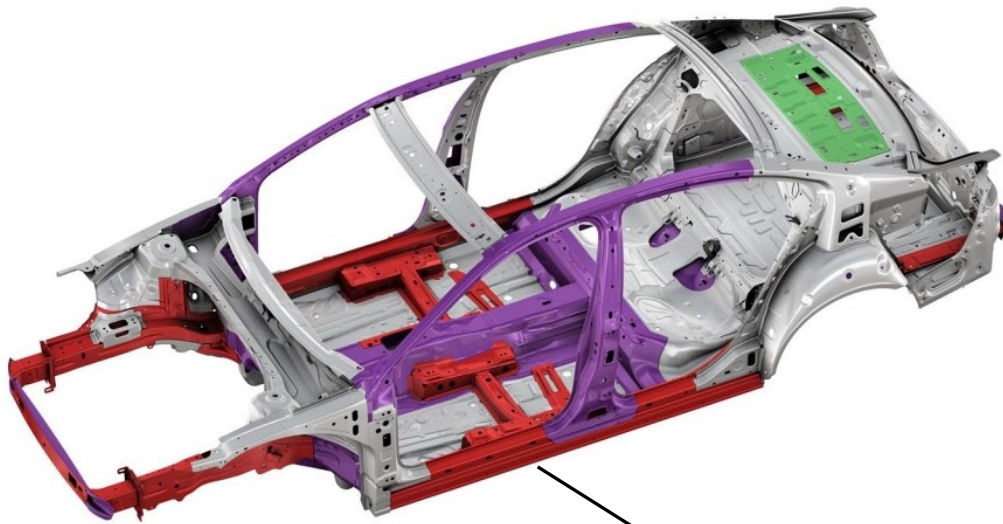

Využití TWIP efektu u hlubokotažných materiálů (deformace > 1000 %)

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Vícefázové MS ocele (Martensite Steels)

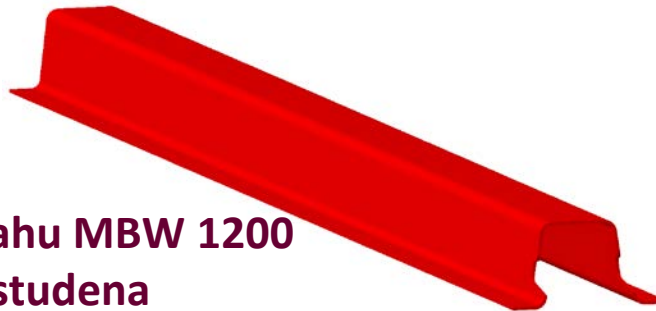

- bezpečnostní výztuhy
- extrémně vysoká pevnost
- po tváření minimální zbytková deformační schopnost
- k absorpci deformační energie při nárazu musí docházet pouze v pružném stavu
- jednoduché výlisky lze zpracovávat za studena
- složité výlisky se lisují za tepla

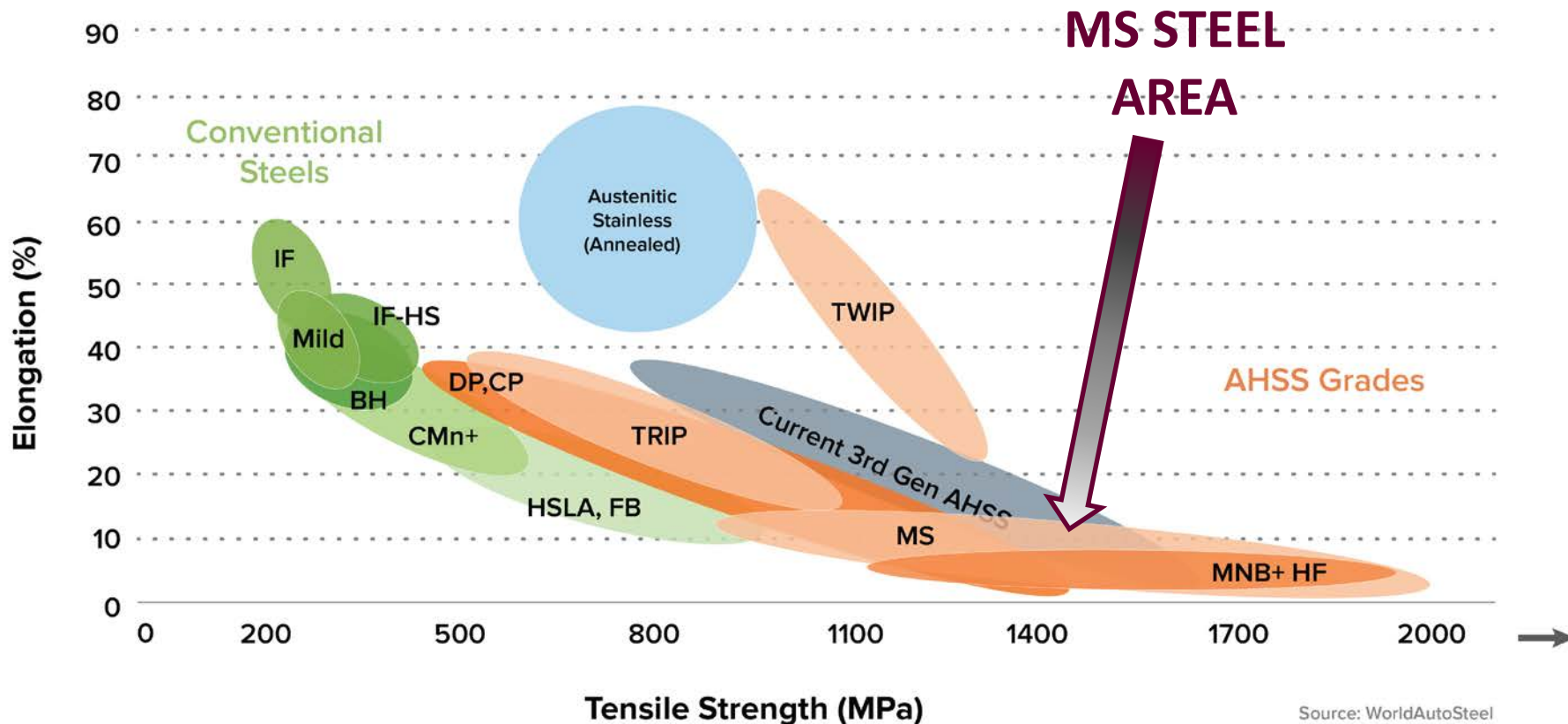
■ Martenzit
■ Ferit

Výztuha prahu MBW 1200
tvářená za studena

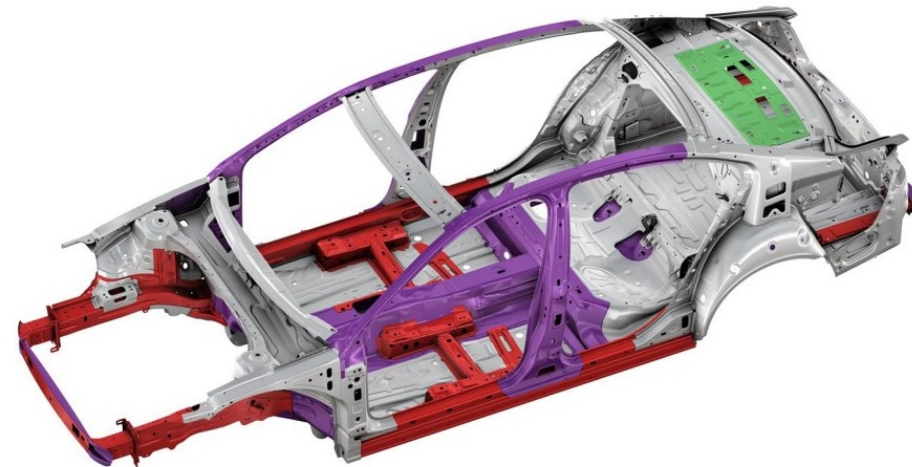

Vícefázové MS ocele (Martensite Steels)

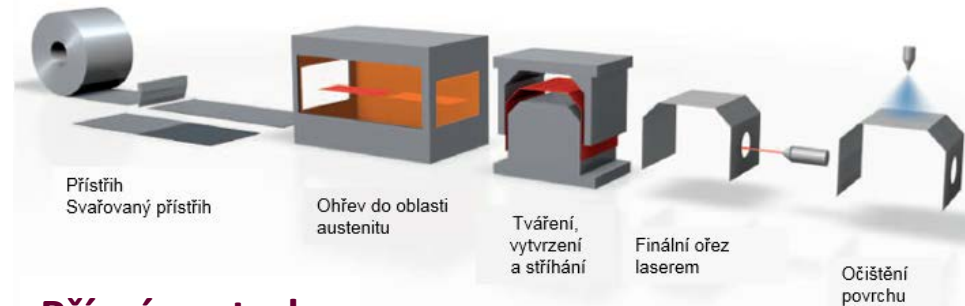
Lisování za tepla

Technologie PHS (Press Hardening Process)

Díly tvářené za tepla technologií PHS
(Press Hardening Process)

- ohřev na teplotu 880°C až 950°C (z důvodu teplotních ztát při manipulaci cca 150°C nad A_{C3})
- rychlost ochlazování > 30°C/sec pro dosažení martenzitické struktury
- použití pecí s ochrannou atmosférou N_2 , vakuových pecí, nebo materiálů s povrchovou ochrannou vrstvou na bázi Al-Si-Fe

Přímá metoda

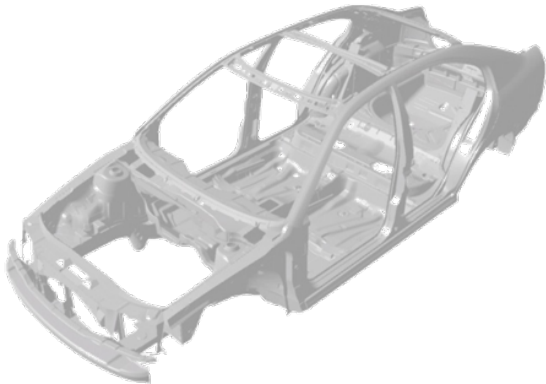
Nepřímá metoda

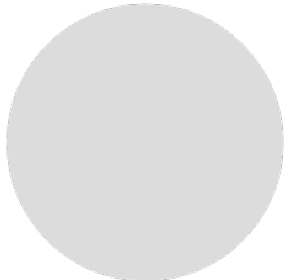
Lisování za tepla

Technologie PHS (Press Hardening Process)

Octavia I - 1996

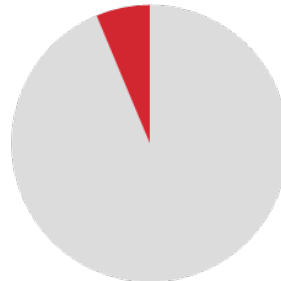
0%

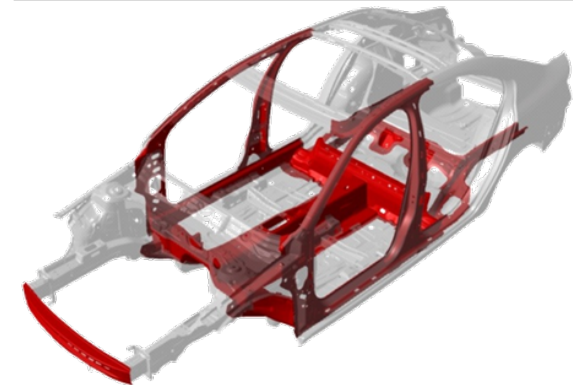
Octavia II - 2004

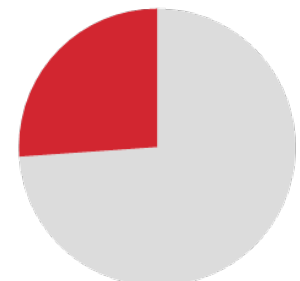
6,3%

Octavia III - 2012

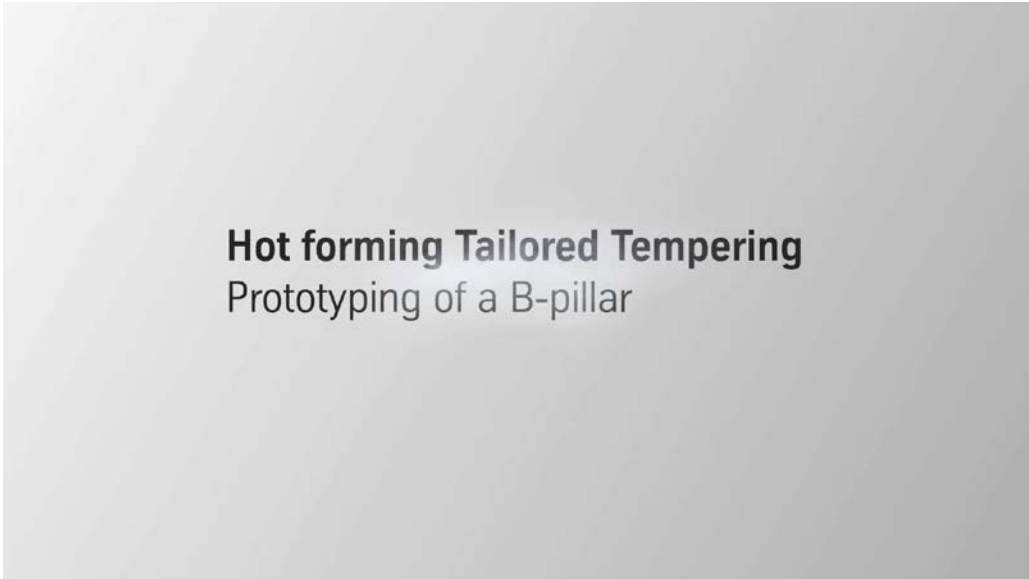

26,1%

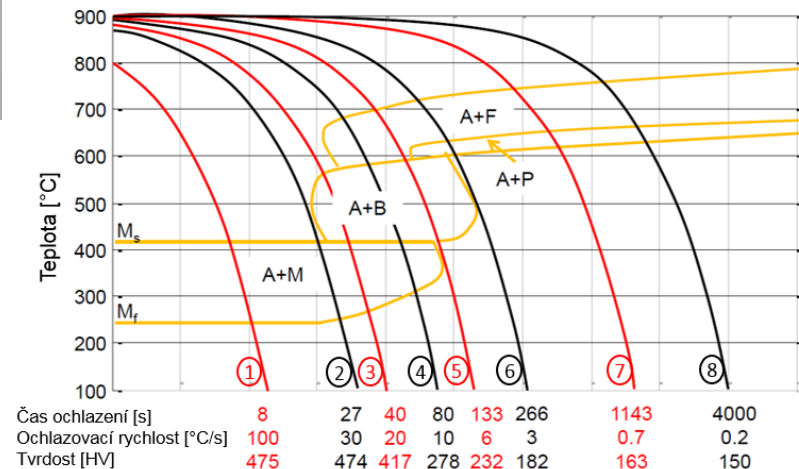
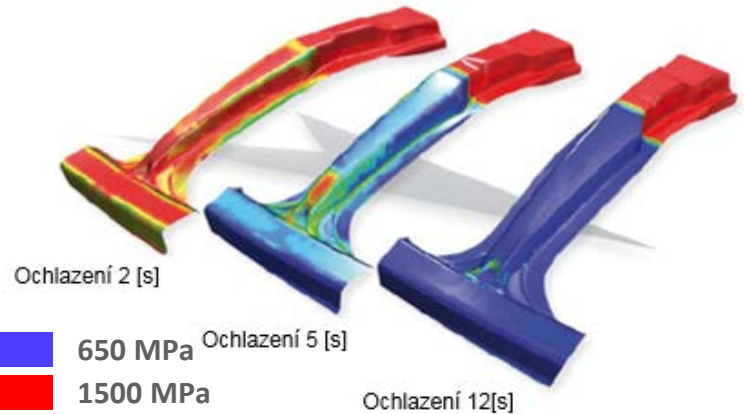

Lisování za tepla

Proces parciálního kalení

Hot forming Tailored Tempering
Prototyping of a B-pillar

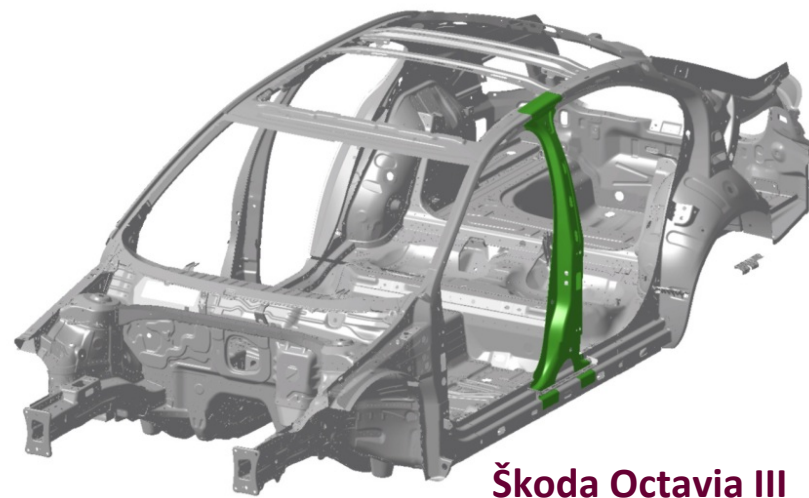
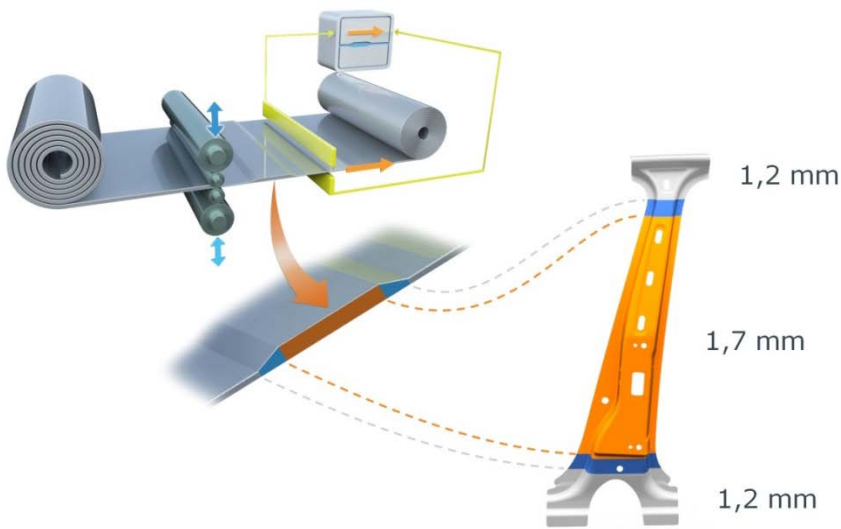
Proces parciálního kalení materiálu

- změna mechanických vlastností materiálu v ploše výlisku je dána rozdílnou rychlostí ochlazování v jednotlivých místech
- oproti svařovaným přístřihům (TWB-Tailored Welding Blanks) nedochází ke skokové změně mechanických vlastností
- technologii parciálního kalení lze kombinovat s materiály s proměnnou tloušťkou

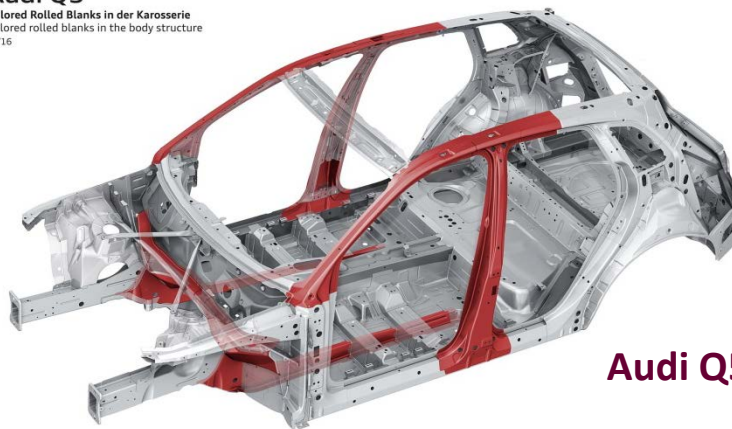

Materiály s proměnnou tloušťkou

Technologie TRB (Tailored Rolled Blanks)

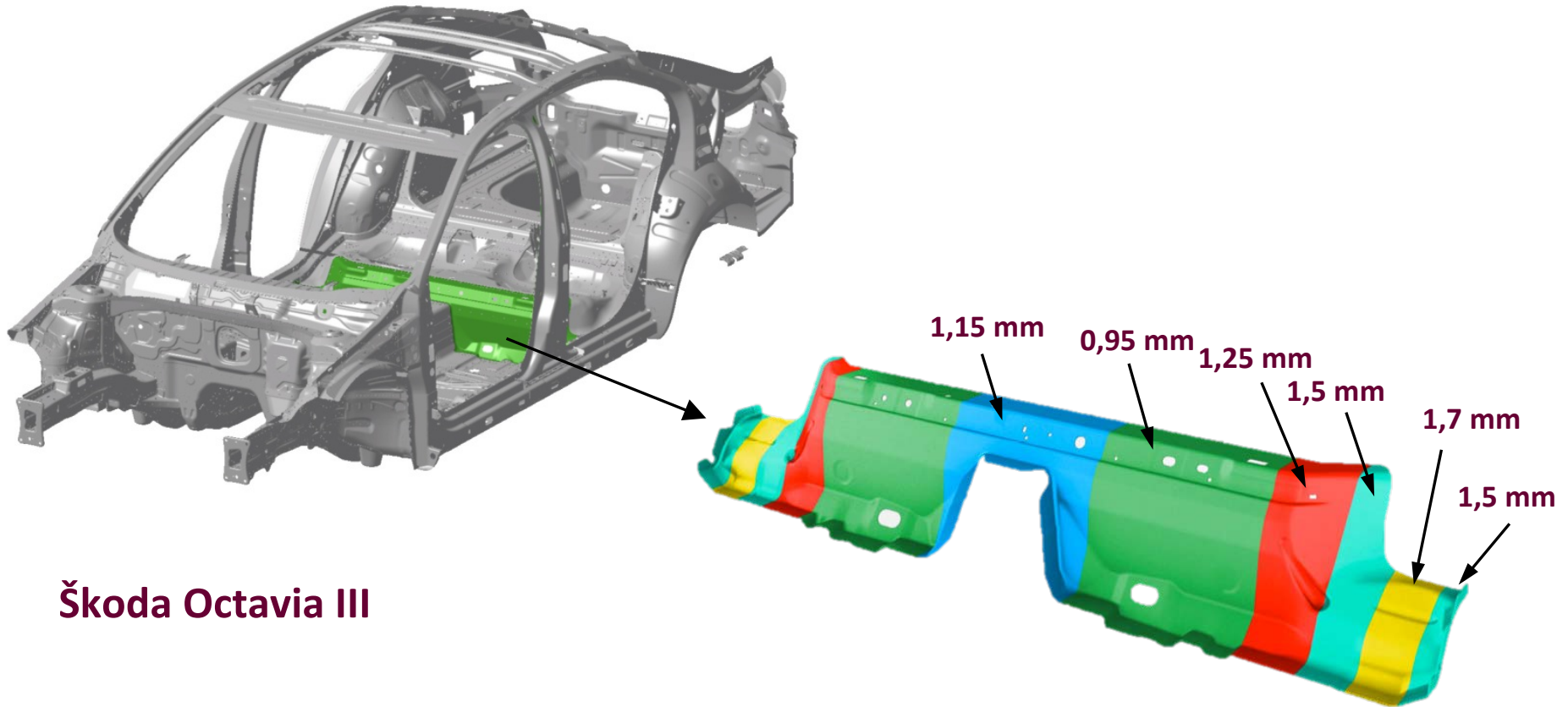
Audi Q5
Tailored Rolled Blanks in der Karosserie
Tailored rolled blanks in the body structure
09/16

- plynulý přechod tloušťky materiálu
- úspora hmotnosti
- nelze kombinovat různé materiály
- náročná technologie výroby
- pouze pro polotovary s omezenou velikostí

Materiály s proměnnou tloušťkou

Technologie TRB (Tailored Rolled Blanks)

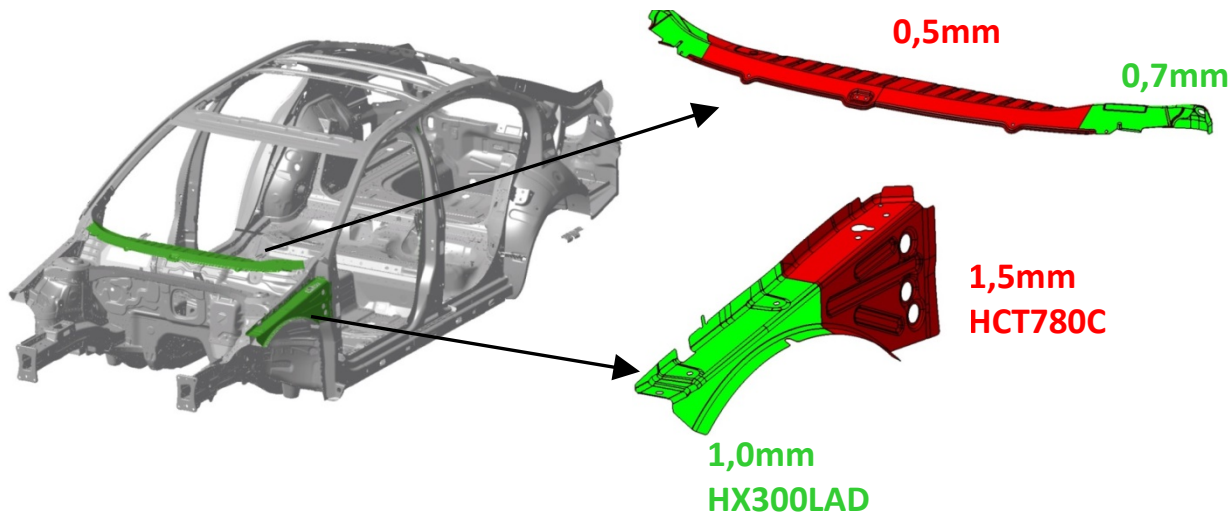
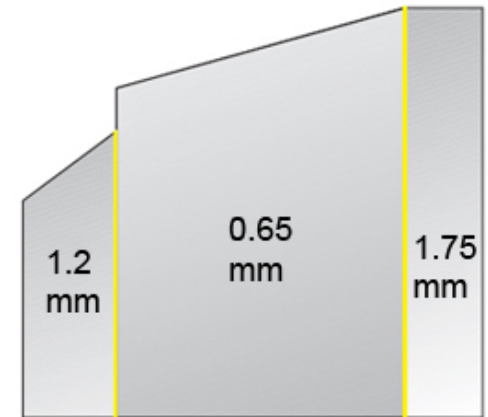

Škoda Octavia III

Svařované přístřihy

Technologie TWB (TWB - Tailor Welded Blanks)

- umožňuje kombinovat materiály s různými mechanickými vlastnostmi a zároveň lze měnit i tloušťku materiálu
- umožňuje vysokou variabilitu při výběru materiálu a tloušťky ve vztahu k požadovaným vlastnostem dílu
- v oblasti svaru dochází ke změně mechanických vlastností, nebezpečí snížení plastických schopností materiálu (silně závisí na použité kombinaci svařovaných materiálů)
- technologii lze využít pouze pro nepohledové díly karoserie

Svařované přístřihy

Technologie TWB (TWB - Tailor Welded Blanks)

Lisování

Vytvoření přístřihu
plechu pro lisování
(stříháním nebo řezáním
laserem)

Svařování laserem

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Slitiny Al

Výhody

- nízká měrná hmotnost 2698 kg/m³
- vysoká korozní odolnost
- snadná recyklovatelnost
- stabilní dodavatelská základna

Nevýhody

- vysoké kolísání ceny hliníku na světových trzích
- nižší tvářitelnost oproti ocelím
- obtížnější svařitelnost oproti ocelím
- nízký Youngův modul pružnosti - cca 70 GPa

Slitiny pro tváření používané v automobilovém průmyslu

EN AW 2xxx legováno Al-Cu

EN AW 5xxx legováno Al-Mg

EN AW 6xxx legováno Al-Mg-Si

EN AW 7xxx legováno Al-Zn-Cu

Slitiny pro slévání používané v automobilovém průmyslu

Al-Si-0,7 Silafont 36, Castasil 37, Aural 2,3
Mercalloy 366, 367

Al-Si-Mg Magsimal 59, Pertfoundal 50,
Thermodur 72

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Slitiny Al

Der neue Audi A8 L

Audi Space Frame in Multimaterialbauweise

The new Audi A8 L

Multimaterial Audi Space Frame

04/17

- Aluminium-Blech
Aluminum sheet
- Aluminium-Profil
Aluminum section
- Aluminium-Guss
Aluminum castings

- Ultrahochfester Stahl (warmumgeformt)
Ultra-high strength steel (hot-formed)
- Konventioneller Stahl
Conventional steel
- Kohlenstofffaserverstärkter Kunststoff (CFK)
Carbon fiber-reinforced plastic (CFRP)

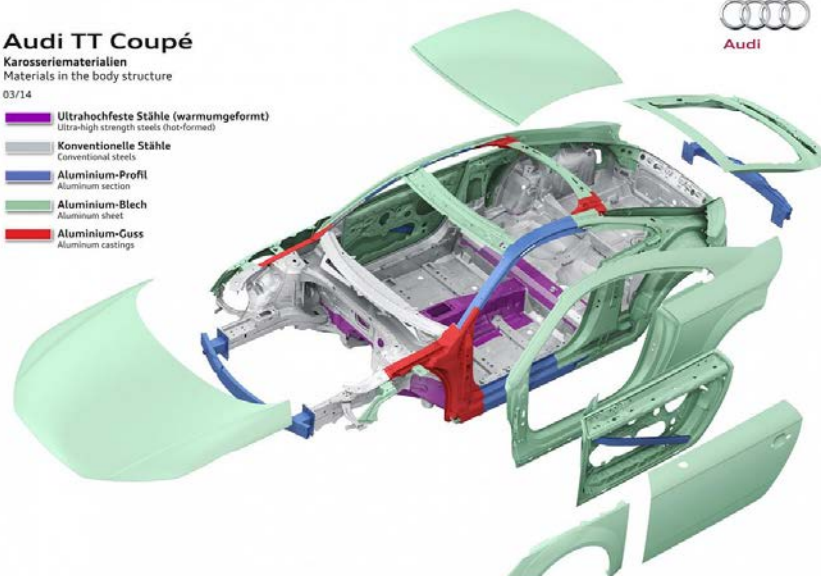
Magnesium

Audi TT Coupé

Karosseriematerialien
Materials in the body structure

03/14

- Ultrahochfeste Stähle (warmumgeformt)
Ultra-high strength steels (hot-formed)
- Konventionelle Stähle
Conventional steels
- Aluminium-Profil
Aluminum section
- Aluminium-Blech
Aluminum sheet
- Aluminium-Guss
Aluminum castings

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

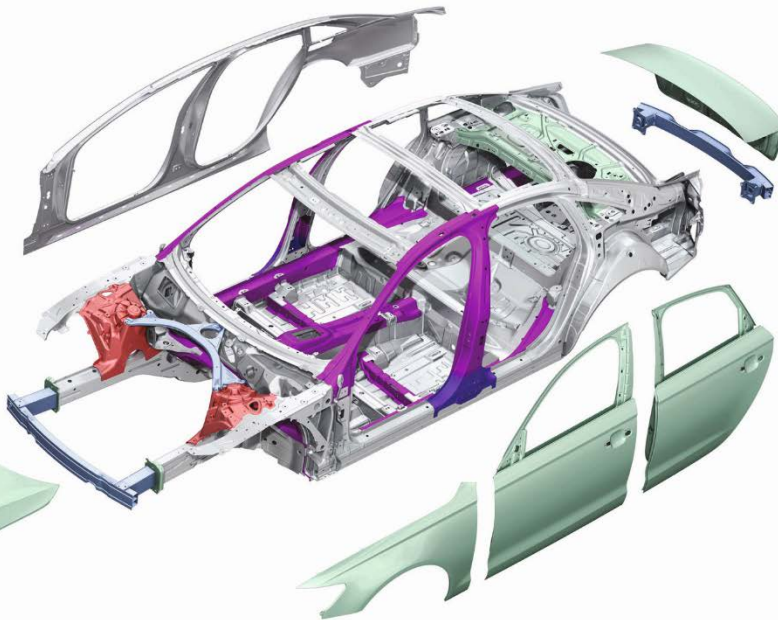
Slitiny Al

Audi A6

Karoseriematerialien
Materials in the body structure

01/11

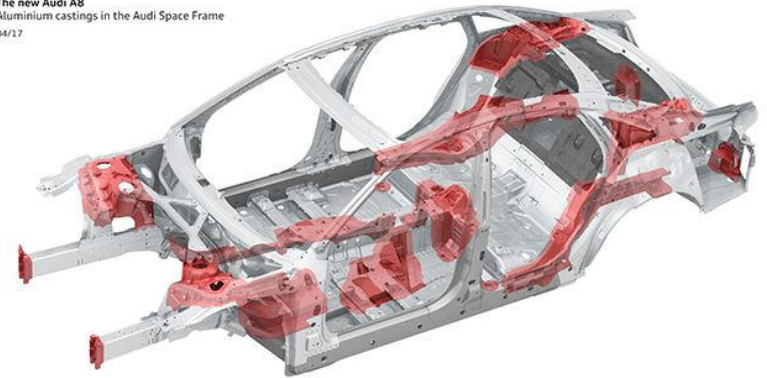
- Aluminiumblech
Sheet aluminium
- Aluminiumguss
Cast aluminium
- Aluminiumprofil
Aluminium sections
- Stahl warmumgeformt
Hot-formed steel
- Stahl kaltumgeformt
Cold-formed steel

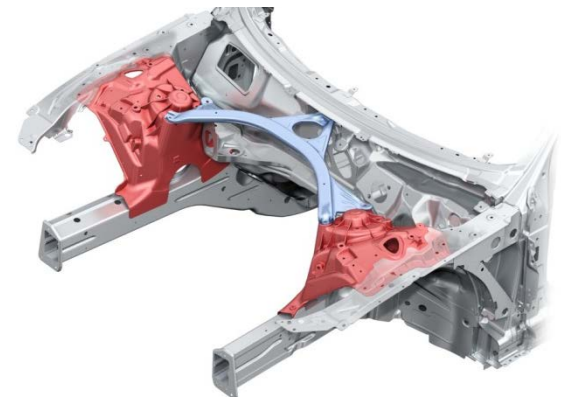
Materiálový koncept Audi A6

Der neue Audi A8

Aluminium-Gussknoten im Audi Space Frame
The new Audi A8
Aluminium castings in the Audi Space Frame
04/17

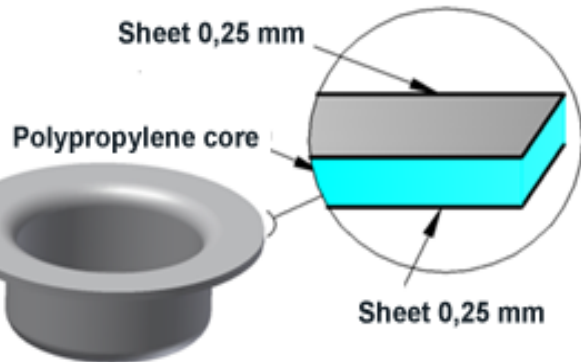

Využití odlitků Al v konstrukci karoserie

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Nekonvenční materiály

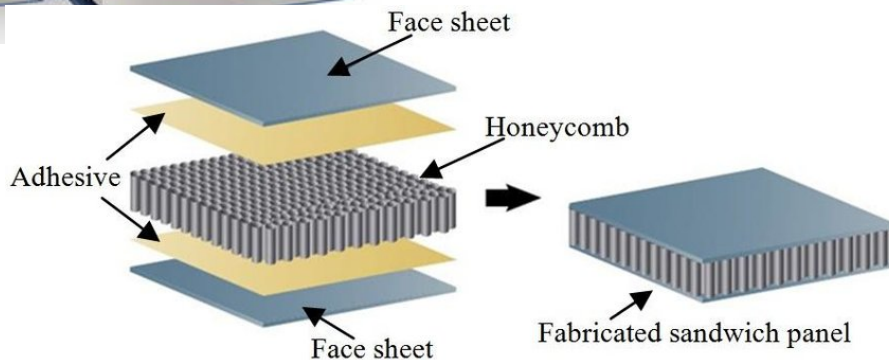
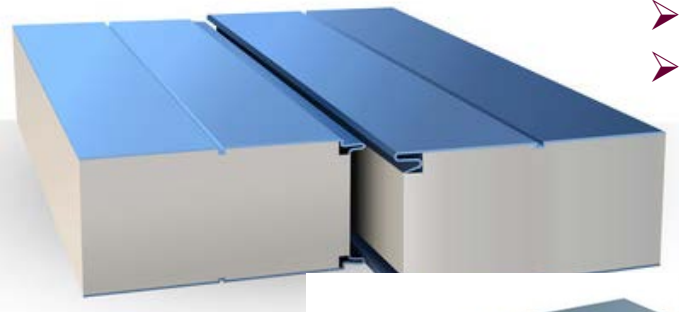
Sandwich

- nízká měrná hmotnost
- tepelná a vibro-akustická izolace
- špatná svařitelnost
- nelze lakovat spolu s karoserií
- vysoká cena

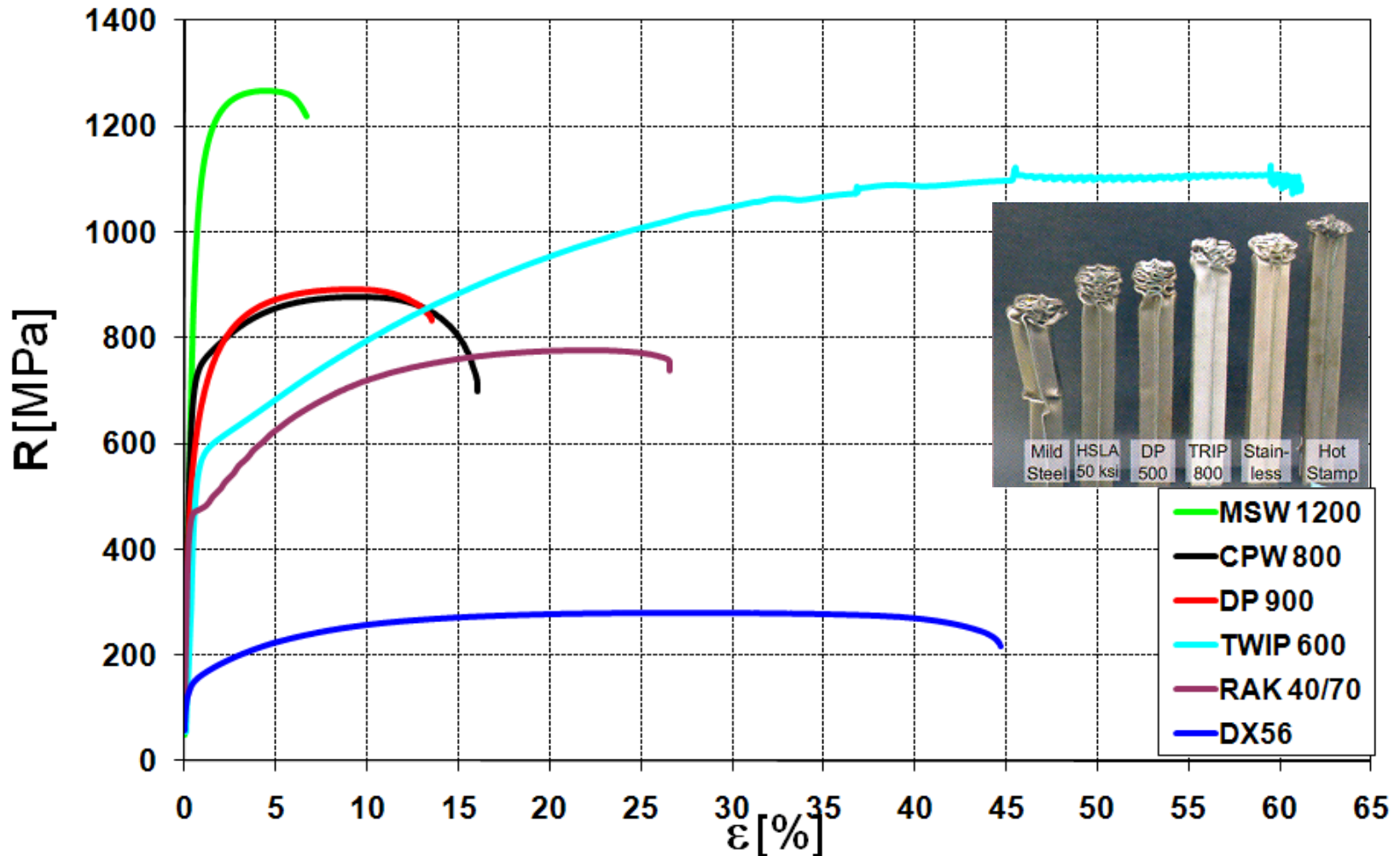

Hliníkové pěny

- nízká měrná hmotnost
- nevýhodou jsou nízké mechanické hodnoty

Materiály pro stavbu karoserie automobilu

Děkuji za pozornost.

Lektor: doc. Ing. Pavel Solfronk, Ph.D.
E-mail: pavel.solfronk@tul.cz
Tel.: +420 605 957 404

